

Etické aspekty ve výchově v současné společnosti

Petr Jindra

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr Jindra**
Osobní číslo: **H14988**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Etické aspekty ve výchově v současné společnosti**

Zásady pro vypracování:

- Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
- Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sociální pedagogiky, filozofie a etiky.
- Příprava metodiky výzkumné části.
- Realizace kvantitativního výzkumu metodou dotazníku.
- Zpracování a vyhodnocení dat, jejich interpretace.
- Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení do praxe.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JANKOVSKÝ, Jiří. Etika pro pomáhající profese. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.

BALVÍN, Jaroslav. Pedagogika, andragogika a multikulturalita. Praha: Hnutí R v nakl. Radix, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.

KRATOCHVÍL, Zdeněk. Výchova, zřejmost, vědomí. V Praze: Herrmann & synové, 1995. ISBN 80-238-0473-1.

PATOČKA, Jan. Platón a Evropa. Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-264-6.

FROMM, Erich. Psychoanalýza a náboženství. Praha: Aurora, 2003. ISBN 80-7299-066-7.

CRAIG, Edward. Philosophy: a very short introduction. New York: Oxford University Press, c2002. ISBN 0192854216.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

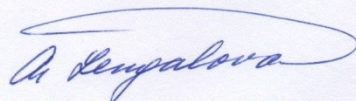
Datum zadání bakalářské práce:

7. prosince 2016

Termín odevzdání bakalářské práce:

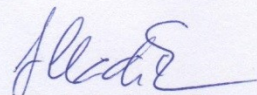
26. dubna 2017

Ve Zlíně dne 7. prosince 2016

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

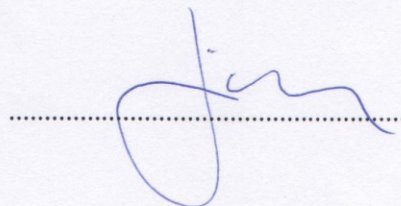
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.4.2017

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy. 2

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou výchovy v současné české společnosti. Teoretická část, která je rozdělena do tří kapitol, rozebírá jednotlivé klíčové pojmy. Velký důraz je kladen na etiku výchovy, to vše s pedagogickým přesahem. Podstatná část textu se také věnuje filosofii, z níž vzešly veškeré další vědy a která historicky ovlivňovala způsoby chování a jednání lidí.

Praktická část, výzkum, se zaměřuje především na výchovné metody a způsoby motivace. Jsou zde srovnávány pohledy na rodičovskou výchovu v minulosti a dnes. V závěru autor shrnuje rozebíranou problematiku a přidává doporučení, ke kterým v průběhu zpracování této práce postupně dospěl.

Klíčová slova: výchova, pedagogika, etika, filosofie, motivace

ABSTRACT

This Bachelor thesis deals with problem of education in current Czech society. Theoretical part which is divided into three chapters deals with key words. It is especially based on ethics of education in pedagogy. A big part of this text consists of theory of philosophy because it is original and first science. Every other science originates from philosophy. It is historical stream for people and their behaviour.

The practical part analysis methods of education and manners of motivation. There are compared views on education in families in past and in present. In the end the author summarizes this problem and adds some recommendations which are clear from this thesis.

Keywords: education, pedagogy, ethics, philosophy, motivation

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odborné vedení, podnětné připomínky a cenné rady, které mi významně pomohly při tvorbě této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

OBSAH	8
ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře domácí, zahraniční a cizojazyčné	12
1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice	17
1.3 K základním pojmům	19
2 Sociální pedagogika a výchova	24
2.1 Sociální pedagogika a její místo ve vědeckém systému.....	24
2.2 Výchova jako centrální fenomén při včleňování člověka do společnosti.....	26
2.3 Výchova a její aplikace prostřednictvím sportu	27
2.4 Komparace sociální pedagogiky a výchovy	29
3 Etika versus filosofie v systému pedagogických věd	30
3.1 Etika a kultura ve spojení s multikulturalitou.....	30
3.2 Filosofie.....	36
3.3 Komparace etiky a filosofie ve vztahu k výchově v oblasti sociální pedagogiky	39
II. PRAKTICKÁ ČÁST	41
4 Výzkum a sociálně pedagogická analýza výchovy v České republice.....	42
4.1 Použité metody výzkumu	43
4.2 Stanovení hypotéz	43
4.3 Výzkumný vzorek	44
4.4 Vyhodnocení získaných dat.....	46
4.5 Souhrn a doporučení.....	57
ZÁVĚR.....	59
BIBLIOGRAFIE	60
SEZNAM GRAFŮ	63

ÚVOD

Společnost. Pedagogika. Etika. Výchova. Čtyři zdánlivě odlišná slova, která spolu ale významně souvisí. Postmoderní společnost se opět transformuje. Lidé se stávají digitálně gramotnými, zároveň však mnohdy i digitálně a elektronicky závislími. Svět se vlivem sociálních sítí a internetu zmenšuje, vzdálenosti se díky letecké dopravě významně zkracují.

Za posledních sto let došlo k tolika vynálezům, jako nikdy v minulosti. Snad až bláznivému tempu se musí přizpůsobit všichni, kdo se nechtějí dostat na společenský okraj. Na druhou stranu *země třetího světa* prohlubují svůj odstup od vyspělých států, především severní Ameriky a Euroasie. S tím vším je třeba si poradit. Je třeba zvolit odlišný styl pedagogiky, nahlížet na současnou mladou generaci jinou optikou. Zároveň je ale třeba nesnižovat etické standardy a vychovávat děti ke slušnosti a ctnostem, které odkazují na dobu našich předků.

Primárním cílem této práce bylo zjistit, jak rychle se mění výchova dětí v reakci na překotný společenskovední vývoj, a to především v rámci srovnání generace předrevoluční a porevoluční, která vychovává děti nyní. Autora práce zajímalo, jak moc jsou děti trestány, jestli stále v rodinách přetrvávají fyzické tresty či zda se konečně dostáváme do fáze pozitivní motivace, kterou by si zvláště odborníci přáli. Způsob a výsledek výchovy je alfou a omegou této práce. Výsledkem bude doporučení k dalšímu zlepšení práce nejen sociálních pedagogů, ale všech zainteresovaných osob v sociálně pedagogickém systému.

Velké množství respondentů v rámci dotazníkového průzkumu pochází ze sportovního prostředí. Je nutné tuto skutečnost zmínit, neboť se autor angažuje jako trenér u florbalového klubu FBŠ Jihlava, kde má na starosti kategorii mladších žáků. Trénování dětí tohoto věku (11-12 let) je do určité míry spíše výchovou a příkladným vedením, než trenérskou prací jako takovou. Významným výzkumným vzorkem tak byli nejen kolegové trenéři, ale také rodiče dětí z jihlavské florbalové školy.

Práce je rozčleněna do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje problematice z hlediska dostupnosti informací v literatuře, na internetu, ale i obecnému společenskému povědomí. Druhá kapitola rozebírá do hloubky sociální pedagogiku jako vědu, dále se zabývá výchovou člověka. Obě části následně porovnává a spojuje. Třetí kapitola se zaměřuje na filosofii v komparaci s etikou. Vlivem obou věd vznikaly během let kultury národů, jejichž odlišnosti

v rámci multikulturality ovlivňují současný svět. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na samotný výzkum. Ten je doplněný o doporučení ke zlepšení. K tomu má tato práce primárně vést.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K teoretickým východiskům a základním pojmům

První kapitola nastiňuje, čemu se bude celá teoretická část této práce ve svém dalším průběhu věnovat. Nejprve se zaměřuje na zdroje, z nichž autor čerpal. Využita byla jak literatura česká, tak ta zahraniční. Dále se zabývá souvislostí se studovaným oborem, ke kterému se váže, tedy se sociální pedagogikou. Ve třetí části pak autor vysvětluje důležité termíny či pojmy ve speciálním slovníčku. Na teoretickou část pak plynule navazuje část praktická, výzkum, která z teoretického podkladu vychází.

1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře domácí, zahraniční a cizojazyčné

Čistě sociálně pedagogické problematice se v našich zeměpisných šířkách moc autorů nevěnuje. Cílem této práce je ovšem pojmut celou studovanou problematiku obšírněji, a to nejen z pohledu České republiky, respektive Slovenska, ale z celosvětového pohledu. Autor tak cílí nejen na literaturu o sociální pedagogice, ale dostává se i k několika dílům, která se věnují etice, filosofii, a to mimo jiné i té sportovní, která je velmi důležitá s ohledem na zaměření respondentů výzkumu.

Literatura domácí

Do domácí literatury jsou zařazeny texty od autorů, kteří publikují a pochází ze zemí bývalého Československa, tedy nyní České republiky, respektive Slovenské republiky.

Jedním z nosných prvků této bakalářské práce je etika. V kombinaci se sociální pedagogikou se nejvíce hodí publikace **Jiřího Jankovského** s názvem **Etika pro pomáhající profese** (Jankovský, 2003). Kniha je rozdělena do sedmi kapitol. První tři kapitoly se věnují otázkám, kterými se minimálně v pubertě zabývá snad úplně každý, tedy i neduchovně orientovaní lidé. Řeší otázku lidského bytí, smyslu světa a vlastně skutečnosti, jaká je naše role a úloha ve společnosti. Čtvrtá kapitola, která člověka spojuje s okolím, plynule spojuje část, která se zabývá společností a vztahem člověka k ní. V dalších částech knihy čtenář nalezne pojmy

jako *životní krize, eutanázie, péče o umírající* či *hospicová péče*. Jsou rozebrány z vědeckého i lidského pohledu. Konec knihy rozebírá poslání a složitost pomáhajících profesí a náboženství. Tato kniha sloužila autorovi jako velký pomocník při psaní této práce. Je ale nutné zmínit, že z důvodu složitosti rozboru některých skutečností není vhodná pro každého.

Druhá kniha z domácí tvorby využitá jako inspirace k psaní této práce, navíc taková, jež se zabývá zkoumanou problematikou, je **Výchova, zřejmost, vědomí** od **Zdeňka Kratochvíla** (Kratochvíl, 1995). Přestože byla vydána už v roce 1995, tedy před 22 lety, rozebíraná témata jsou aktuální neustále. Důležitá je pasáž věnovaná filosofii výchovy, která významně koresponduje s tématem této práce. Za velmi inspirativní autor považuje citace z antických děl starořeckých filosofů, které doprovází celý text. Lze totiž bezesporu najít významnou paralelu ve vysoce rozvinuté době antiky, která skončila dobytím Západořímské říše barbary, se současností. Obecně se nynější společnost považuje za nejvyspělejší civilizaci historie, přesto dopouští ničení vlastní kultury a hodnot zvenčí. Celkově by se dala kniha shrnout jako průřez historií lidstva se zaměřením na filosofické, etické a vzdělávací pojmy.

Třetí knihou, jež se dotýká výzkumného problému této práce, je dílo **Jana Patočky** s názvem **Platón a Evropa** (Patočka, 2007). Opět se zde opakuje fascinující prvek antické literatury. Tradiční filosofické problémy tehdejší doby jako je gnoseologie či ontologie jako nauka o bytí, doplňuje odkaz na fenomenologii. Velký prostor je zde věnován Platónovi, který je v samotném názvu publikace. Tento velikán filosofie je zároveň spojovníkem mezi Sókratem (jeho učitelem) a Aristotelem (jeho žákem). Toto velké trio myslitelů už možná nikdy nebude svou velikostí překonáno.

Jako čtvrté tuzemské dílo věnované zkoumanému tématu byla vybrána kniha od docenta **Jaroslava Balvína**, laskavého vedoucího této bakalářské práce, s názvem **Pedagogika, andragogika a multikulturalita** (Balvín, 2012). Věnuje se další aktuální problematice současné společnosti, zvláště té české, a to sice soužití s Romy. Na to se v jedné z následujících kapitol zaměřuje i tato bakalářská práce, neboť významně ovlivňuje jak sociální pedagogiku, tak vůbec celkovou českou společnost. Autor Balvín v uvedené knize považuje multikulturalitu za jeden ze současných fenoménů, se kterými je třeba se naučit pracovat. Aby mohla fungovat, je třeba vymýtit rasismus, xenofobii a předsudky ze společnosti a naopak věnovat zvýšenou péči sociálním skupinám, které to ke svému začlenění potřebují.

Poslední domácí publikací, kterou se autor rozhodl zmínit, je kniha autorky **Anny Hogenové** **Jak pečujeme o svou duši?** (Hogenová, 2009), kterou vydala ve spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovy univerzity. Tato profesorka byla zvolena opět zcela úmyslně, poněvadž se mimo jiné zabývá i problematikou sportovní, která je pozadím této knihy a jež úzce koresponduje s povoláním trenéra. Opět se jedná o velmi propracované dílo, které by laická veřejnost s velkou pravděpodobností luštila jen velmi složitě. Pojmy jako *noeze* či *dasein analýza* vyžadují značné množství předchozích znalostí, aby jim člověk rozuměl a zařadil je do kontextu. Stejně tak je nutné aspoň v základu znát jména jako Kant či Husserl, k němuž se jako k hlavnímu představiteli fenomenologie profesorka Hogenová odkazuje. Zmiňovaný pohyb je rozebírán například v kapitole Vnímání je pohyb, kde na příkladu tanečnicka vysvětluje, jak to s pohybem vlastně je. Druhá polovina knihy se zabývá už konkrétním problémem, odvozeným od názvu díla. V porovnání s výše zmiňovanými knihami je tato patrně nejtěžší na pochopení, zachází totiž až do příliš odborné hloubky.

Literatura zahraniční

Téma etiky a filosofie je průřezově rozebíráno ve všech třech zmiňovaných knižních kategoriích. U zahraniční a cizojazyčné literatury přichází na řadu i náboženství, které výrazně spojuje či doplňuje obě dříve zmiňovaná témata.

První volba v této kategorii padla na německého autora **Ericha Fromma**, tentokrát však ne jeho známé *Mít, nebo být*, ale **Psychoanalýzu a náboženství** (Fromm, 2003). Kniha z roku 1950 začíná podobně jako některé z uváděných českých publikací. Řeší otázky lidského bytí, našeho smyslu a existence. Pak se ale obsah začíná zásadně odlišovat. Poprvé do hry významně vstupují Sigmund Freud a Carl Gustav Jung, s jejichž myšlenkami si Fromm pohrává a zasazuje je do kontextu. Přes psychoanalýzu a rozbor bytí se pak dostává k náboženským tématům, která dost často nachází odpověď na otázky, na které do té doby žádný z vědců nedokázal uspokojivě odpovědět. Bůh, nebo možná obecněji víra, je zde dávána do kontextu psychoanalytického, místy spíše filosofického. V závěru je psychoanalýza s náboženstvím srovnávána, a to jako jeho hrozba, ale také jako něco, co dokáže fungovat nezávisle na sobě. Záleží totiž na úhlu pohledu.

Druhá volba padla na maďarského autora **Mihaly Csikszentmihalyiho**, která se jmenuje **O štěstí a smyslu života** (Csikszentmihalyi, 2015). Jako poutavý se jevil především odkaz

na originál *Flow* (The psychology of optimal experience). Okamžitě totiž evokuje spojení s přednáškami Mariana Jelínka, mentálního kouče, který se stavem *flow*, do češtiny přeloženým jako *zóna*, důkladně zabývá. Jak se čtenář dozví v knize, maďarský autor považuje absolutní ponoření se do činnosti za vrchol štěstí, a to ve chvíli, kdy děláme přesně takovou činnost, kterou máme upřímně rádi. Velmi dobře toto znají umělci či sportovci. Osvětluje tak nejen to, proč pro jedny nesnesitelná činnost, například práce u pásu v továrně, může být pro jiné naprosto fascinující, zároveň tím ale tak trochu logicky a vědecky ospravedlňuje i to, co je jinak zákonem zapovězené. Nejzajímavější z autorova pohledu byl příklad se zlodějem, který prožívá stav *flow* při vykrádání klenotnictví. Není nic, co by ho lákalo více, než stav, k němuž se *propracuje* takto. Oproti všem výše zmíněným knihám je tato psána poměrně jednoduchým a srozumitelným jazykem, který je blízký většinové populaci. Velmi zdařilý překlad tomu jen přidává na kráse.

Jako třetí zahraniční publikace bylo autorem vybráno dílo **Rudolfa Steinera** **Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy** (Steiner, 1993). Krom nesporného faktu, že přímo souvisí s tématem této práce, k výběru vedla i logická spojitost - velmi významně se věnuje věku 7-14 let. Tedy kategorii, se kterou autor prakticky denně přichází do styku. Za úchvatné lze považovat zdůrazňování nutnosti morálně hodnotné autority, která jde dětem příkladem a která je pro ně životním vzorem. Přesně s touto myšlenkou se totiž autor této práce ztotožňuje a snaží se ji sám aplikovat. Po dosažení pohlavní zralosti se totiž chování dětí mění, stejně jako je bezpodmínečně nutné změnit přístup k nim. Druhou část knihy pak tvoří přednášky, které detailněji rozebírají jednotlivá zmiňovaná témata.

Literatura cizojazyčná

Výběr cizojazyčné literatury obsahoval podobná kritéria jako u předchozích kategorií. Nezbytnou podmínkou bylo, aby kvůli autorově znalosti angličtiny byla publikace napsaná právě v tomto jazyce. Přesto nebylo vůbec snadným úkolem najít dostupné a tematicky vhodné knihy, ze kterých by se dalo čerpat.

Aby byl náhled na zkoumanou problematiku kompletní a vícestanný, první volba tentokrát padla na filosofickou knihu **Edwarda Craiga** s názvem **Philosophy Very short introduction** (Craig, 2005) neboli Filosofie, velmi stručné představení. Autorovým cílem bylo zjistit, jak na danou problematiku nahlíží odlišné kultury. V samotném úvodu je napsáno, že se kniha

snaží čtenáři ukázat směr, jak filosofii neodmítat, ale naopak přijmout jako součást myšlení a lidského bytí, což samo o sobě významně odlišuje uvažování našeho od toho západního. Jak už název napovídá, jde o průřez dějinami filosofie. Zmiňováno je zde i jindy zapomenuté období staroorientálních států, které položilo základ buddhismu či hinduismu. Značný prostor je věnován Platónovi, který je spojován a srovnáván se svým učitelem Sokratem. Následuje velký skok do období Davida Huma, anglicky píšícího velikána a filosofa. Velkou neznámou pro nás je i jméno Nagasena, což byl buddhistický mudrc. Ve zbytku díla Craig přeskakoval jednotlivá období, čímž se výrazně odlišuje od tuzemských publikací, které se většinou striktně drží daného dějinného pořadí, případně se zabývají pouze jedním konkrétním obdobím.

Opakovaně zmiňované sportovní pozadí této bakalářské práce reprezentuje anglicky psaná kniha **Ethics and sport in Europe** (v překladu Etika a sport v Evropě) od francouzských autorů **Dominiqua Bodina** a **Gaella Sempého** (Sempé et Bodin, 2011). V původním originálu psaná ve francouzštině. Oproti starším či učebnicovým dílům je jiná a lze tvrdit, že velmi moderní. Řeší totiž vskutku aktuální problematiku. Oproti tuzemským autorům se tito Francouzi nebojí poukázat na neetické sázení například v tenise, na významný vliv reklamy a peněz obecně. Naráží na léty řešený problém, jak se posunout dál. *Nezkaženost* penězi totiž v této době automaticky znamená amatérismus. Jen málokdo je ochotný trénovat na profesionální úrovni za amatérských podmínek. S tím souvisí i možnost či spíš nemožnost propagace, mediální ne/zájem atd. S profesionalizací se logicky vytrácí část sportovního ducha a navíc hrozí podobné případy jako zmiňovaná sázkařská aféra.

Třetí cizojazyčná kniha je zaměřená více pedagogickým směrem. Jmenuje se **Learning from Experience** neboli Učení zkušeností a její autorkou je **Paula Moya** (Moya, 2002). Je rozdělena do pěti základních kapitol, přičemž jedna z nich se věnuje například feminizmu. Tou klíčovou, která souvisí s touto bakalářskou prací, je kapitola čtvrtá s názvem *Learning How to Learn from Others* neboli ve volném překladu *Učíme se, jak se učit od druhých*. Zaměřuje se totiž na odlišnosti a multikulturalismus. Hned úvodní pasáž zmiňuje pozitivní diskriminaci, která se stala v devadesátých letech terčem velké kritiky, a to zvláště ze strany konzervativců, kteří těžko snášeli, že děti imigrantů mají mít stejná práva na vzdělání jako původní obyvatelé USA. Zastánci argumentovali několika cíli, které dokazovaly, že to má smysl. Tím hlavním pak bylo odbourání rasové intolerance a dosažení rovného přístupu, protože jediné takovou společnost lze považovat za rozvinutou a tolerantní. Celkovým

výsledkem tohoto procesu mělo být vzájemné prolínání kultur bez toho, aniž by se navzájem snažily jedna druhou likvidovat.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Etika i výchova jsou se sociální pedagogikou jakožto studovaným oborem úzce spjaty. Autor si toto téma vybral cíleně, a to hned z několika důvodů. Tím hlavním je možnost uplatnění nabytých znalostí během celého studia právě touto formou.

Tato práce se opírá o čtyři klíčová témata, která jsou jejími nosnými pilíři. Krom zmiňované sociální pedagogiky jde o výchovu, filosofii a etiku. Všechny tyto pojmy mají být v teoretické části propojeny určitým způsobem dohromady a v praktické části, rozumějme výzkumu, budou zpracovány tak, aby udávaly smysl této bakalářské práce a aby jí daly kýžený praktický přesah.

Výchově se bude věnovat jedna ze samostatných podkapitol. Hned na začátku je ale nutné zmínit, že právě ta se stala tím největším magnetem a důvodem, proč si vybrat právě toto téma. Současná demokratická společnost totiž horlivě řeší, jaký způsob výchovy je ten správný. Názorů existuje spousta. Od liberální, až po doslova *spartskou* výchovu. Jedním z hlavních cílů bude zjištění, jaká je aktuální výchovná situace v České republice a co dělat se *statusem quo*. Právě na výchovu je zaměřen i výzkum.

Etika v sociálních službách

Veškeré vědecké práce by měly mít krom teoretického základu hlavně pozdější praktické využití. Totéž platí o této bakalářské práci. A protože sociální sektor je v České republice poměrně široký, což je dáno také politickým a historickým systémem naší země, zaměří se autor na sociální služby, při jejichž vykonávání je nesmírně důležité právě etické chování. A to nejen vůči samotnému klientovi, ale také k jeho příbuzným, známým či k veřejnosti, která zdánlivě nemusí mít s dotyčnou osobou vůbec nic společného.

V rámci sociálních služeb konkrétně nezáleží na tom, zda se jedná o sociální poradenství, péči či prevenci. Ve všech třech je totiž nesmírně důležité ctít etiku. Co si zde pod etickým

chováním představit? Ač to v tomto případě není příliš pravděpodobné, mohlo by se zde teoreticky, zvláště při nutnosti zařazení do pořadníku, spekulovat o nabízení úplatků. Sociální pracovník na to v žádném případě nesmí přistoupit.

Pokud se ale budeme bavit o konkrétním jednání v přímém kontaktu s klientem, je nutné plně respektovat veškerá lidská práva dotyčného. Dále zachovávat mlčenlivost o jeho zdravotním stavu. Je nutné přistupovat k němu lidsky a s úctou, zvláště pokud je jakkoli hendikepovaný. A to v tomto případě nejen zdravotně, ale také společensky.

S etikou souvisí rovněž přístup k dokumentům či svěřeným informacím. Sociální pracovník s nimi musí zacházet velmi opatrně a využívat je pouze pro k tomu určené účely. V žádném případě nesmí dojít k úniku informací na veřejnost.

Etické chování pedagogů a dalších sociálně orientovaných profesí

Chování v souladu s etickými normami se netýká pouze sociálních pracovníků. Vzhledem k šíři celé sociální pedagogiky, respektive s ohledem na její zaměření je nutné respektovat její pravidla také v jiných profesích, a to převážně těch pomáhajících, pedagogických či zdravotnických.

Pedagog musí přistupovat ke všem žákům či studentům spravedlivě. Nesmí nikoho jakkoli protežovat či zvýhodňovat, stejně jako v opačném případě ponižovat či šikanovat. Cit pro etiku se v pedagogickém případě pozná například tehdy, pokud si učitel předvolá obě strany sporu do soukromí, kde si vyslechne jejich pohled na věc a teprve poté se bez emocí snaží situaci řešit. Jako velmi neetické by se jevilo například řešení intimních rodinných problémů s žákem před celou třídou. To by mohlo mít v konečném účtování velmi neblahý vliv na vývoj žáka.

Zdravotnické profese eticky zachází s množstvím intimních informací, které o pacientech mají. Stejně tak jednají i v případě, kdy musí rodinám či příbuzným sdělovat smutné zprávy o vážném zranění, případně úmrtí dané osoby. Za neetické či nemorální by se dalo považovat používání vulgárních či zlehčujících slov, ale také nevhodná nonverbální komunikace – úsměv na rtech při sdělování úmrtí, postoj s rukama v kapsách, který značí laxnost, až pohrdání. Také v případě lékařů je zapovězeno přijímání jakéhokoli úplatku, a to včetně drobností či *malých pozorností ze zahrádky*.

1.3 K základním pojmům

Pro zkoumání eticko-pedagogicko-výchovné problematiky je třeba užití řady cizích slov či slovních spojení, jejichž význam je nutné správně chápat. V této části jsou některé výrazy laicky vysvětleny tak, aby se čtenář v průběhu práce neztrácel a klíčovými pojmům rozuměl.

Etika

Prakticky orientovaná filosofie či také teorie morálky. *Etymologicky je slovo etika odvozeno od řeckého ethos, zvyk, obyčej, charakter. Téměř stejný význam má latinský termín mos, od něhož je morálka. Etymologicky jsou etika a morálka synonyma. (Základy filosofie, etiky. 2007, s. 125)*

Etický kodex

Vychází z etiky. Jde o souhrn zásad, ke kterým se ten, kdo kodex přijme za svůj, zavazuje. Obvykle je využíván například na úřadech, kde se zaměstnanci zavazují k oznamování případného korupčního jednání a jeho zásadní odmítnutí.

Příklad etického kodexu Policie České republiky:

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem Policie České republiky je

chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,

prosazovat zákonnost,

chránit práva a svobody osob,

preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,

usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti. (Policie ČR, 2017)

Fair play

Zásady, které opět vychází z etického základu. Ztotožněním se s těmito hodnotami člověk, zvláště sportovec, kde je toto sousloví nejčastěji užíváno, nadřazuje sportovní duch nad výsledky. Odmítá tak podvádět, případně pomůže soupeři v nesnázích.

Pro sportovce je fair play nejen to, že nebudou třeba v atletice při běhu strkat do ostatních běžců, aby spadli, nebo si v cyklokrosu schválně křížit cestu. Znamená to taky, že když se někomu něco stane, tak je sportovní nejdřív pomoci kolegovi v nouzi a pak teprve pokračovat v závodě. (Rádio Junior, 2014)

„Hlídací pes demokracie“

Lidová přezdívka pro média. Jejich cílem by měla být kontrola orgánů veřejné moci, kterými jsou například politici či úředníci. V případě porušení zásad pak média na problém upozorňují a tím tak mj. hlídají, že nedochází k uplácení, zastrasování atp.

V souvislosti s působením médií jako významného komunikačního článku ve vztahu politické sféry a dalších složek společnosti se můžeme setkat s celou řadou metaforických označení. Ta nejznámější mluví o médiích jako o „sedmé velmoci“, „čtvrtém stavu (moci)“ nebo „hlídacích psech demokracie“. Označení médií coby „sedmé velmoci“ poprvé použil říšský kancléř Otto von Bismarck, který v 70. letech 19. století prohlásil, že někdejšími šesti velmocím, tedy Velké Británií, Francií, Rakousku, Rusku, Itálií a Německu, se svým vlivem vyrovná tisk. (Žantovský a Bezdíček, 2000, s. 42).

Multikulturalita

Snaha o spolupráci, vzájemnou podporu a respekt mezi jednotlivými kulturami bez jakékoli nenávisti a předsudků.

Multikulturalismus můžeme chápat i jako hledání cesty přizpůsobit se novému propojenému globalizujícímu se, avšak stále multikulturnímu prostředí, ovšem s citem a bez ztráty vlastní identity.“ [...] Multikulturalismus dává prostor pro to, abychom se příliš neuzavírali do slupky tradic vlastní kultury a reagovali na změnu životního prostředí i změnou příslušných kulturních vzorců. (Kocourek, 2008, s. 41)

Pedagogika

Nauka či věda o výchově a vzdělávání.

Pedagogika je vědou o výchově, která zkoumá výchovný proces jako záměrnou formativní činnost. Záměrnost spočívá v tom, že vychází z předem formulovaných cílů (cíl = stav, kterého má být dosaženo). Cílům jsou přiřazeny obsah, principy, organizační formy, metody a postupy, jimiž se má cílů dosáhnout. (Dušková, 2006, s. 6)

Sociální uvědomění

Společenské zařazení se a schopnost aplikace vlastní životní role a pozice do společnosti. Lze ale najít také odlišné definice.

Příklad: sociální uvědomění – schopnost přesně rozpoznat emoce jiných lidí a pochopit, co se s nimi skutečně děje (Malečková, 2009)

Společenská odpovědnost

Braní ohledů na druhé. Výrazně souvisí se sociálním uvědoměním. V konkrétní praktické podobě známá jako společenská odpovědnost firem (anglicky CSR = *corporate social responsibility*).

Příklad společnosti Škoda Transportation, Plzeň:

Společenská odpovědnost (CSR = Corporate Social Responsibility) je pro společnost Škoda Transportation jednou z nejvyšších priorit. Cílem firmy je poskytovat technologicky vyspělá řešení pro dopravu, která podporují udržitelný rozvoj. Účinné dopravní systémy jsou nezbytné pro zajištění prosperity a mají významný dopad také na hospodářský růst, rozvoj společnosti a životní prostředí.

Škoda Transportation chce nabízet taková řešení, která spojují růst ekonomiky, sociální rozvoj a respektují životní prostředí. Díky inovacím a vlastnímu výzkumu navrhuje a vyrábí produkty, které jsou přizpůsobené přímo zákazníkovi, ale zároveň odpovídají přísným standardům společenské zodpovědnosti. (Škoda Transportation, 2017)

Spartská výchova (či také spartánská výchova)

Výchova dle vzoru antické Sparty, kdy byly děti připravovány na pozdější úlohu bojovníků, ke které měly dospět.

Rádi se dobře najíte, občas si přispíte, nebo si koupíte něco hezkého a drahého na sebe? V tom případě by život ve staré Spartě nebyl nic pro vás. Takové změkčilosti Sparťané netolerovali.

Pokud vám už si vám někdo stěžoval, že ho rodiče vychovávali po spartánsku, nebo že na dovolené musel přebývat ve „spartánských“ podmínkách, můžete si být téměř jisti, že přeháněl. Mnoho spartských zvyků totiž bylo tak drsných, že by je člověk 21. století bez nadsázky mohl označit za nelidské. (Portál Antika, 2011)

Utopická situace

Nereálně uskutečnitelná, byť papírově možná situace.

Utopie - vysněná, fantastická představa, nereálný plán; skutečná či (většinou) smyšlená společnost (místo, stát, svět apod.), která je považována za dokonalou, ideální; umělecký druh fantastické literatury popisující tuto společnost. (Slovník cizích slov ABZ, 2011)

Workout

Venkovní posilovna. Volně přístupné stroje a nářadí na cvičení.

V Česku se za poslední rok začal šířit sport, který je veřejnosti většinou zcela neznámý, proto se budu snažit co nejlépe popsat jeho základní myšlenky, metody, osobnosti, které ho představují a také vizi do budoucna. Řeč je o aktivitě, která je celosvětově známá jako street workout.

Jak už název napovídá, jedná se o cvičení výhradně ve venkovním prostředí pomocí různých cviků - kalisteniky, v překladu cvičení s vlastní tělesnou vahou. Tento styl tréninku je známý tisíce let, základy najdeme v řecko-římské gymnastice, nejvíce však kalisteniku proslavili herci připravující se na role spartských bojovníků ve filmu 300: Bitva u Thermopyl. Současně

s nástupem internetu se pro širší část světové populace začala objevovat videa, která šířila převážně černošská část populace z newyorské městské části Bronx. (Šopor, 2013)

2 Sociální pedagogika a výchova

Výchova nebo vzdělání – podle toho, jak chceme překládat řecké slovo paideia – patří k základním duchovním kategoriím Řecka. Jan Patočka říká, že paideia je jedním z posvátných slov staré řečtiny. Je něčím, co je hodno úcty a co samo prostor schopnosti úcty vytváří; něčím, co probouzí úžas: žasneme nad tím, že něco takového, jako paideia je možné, ale také platí, že paideia probouzí schopnost žasnout nad něčím. Paideia je založena vztahem, schopností být ve vztahu, ale také schopnost vztahu zakládá.

(Kratochvíl, 1995, s. 20)

Pedagogika s výchovou tu byly do jisté míry odjakživa. Respektive od doby, kdy je člověk člověkem, tedy přibližně 2,8 milionu let (Duda, 2015), kdy byla objevena nejstarší část těla rodu Homo. Už v pravěké civilizaci bylo nutné vychovávat potomky k tomu, aby byli schopni přežít. Ačkoli vzdělávacímu procesu, respektive vědě, která se tehdy vědou ještě nenazývala, neříkali *pedagogika* a ani proces regulovaného dospívání nenazývali *výchovou*, při současném pohledu bychom tak učinit mohli.

Zdánlivě banální název kapitoly v sobě ukrývá mnoho skrytých významů a smyslů slov. O pedagogice, potažmo konkrétněji sociální pedagogice, se lze bavit velmi dlouho. Totéž platí bezesporu i o výchově, jejíž problematiku řeší snad všechny generace. I na tu se práce zaměří podrobněji. Důležité je také zmínění hlavních pojmů, které provází tuto kapitolu a jsou její nezbytnou součástí. Jsou rozebrány z laického, ale i vědeckého pohledu, tedy tak, jak praví odborná literatura. A samozřejmě to vše je následně propojeno.

2.1 Sociální pedagogika a její místo ve vědeckém systému

Pod souslovím *sociální pedagogika* si mnozí laici nedokážou představit nic konkrétního. Autor za pomoci slovníku cizích slov zjistil následující:

sociální – týkající se lidské společnosti, společenský, týkající se snahy o zlepšení společenských problémů (*Slovní cizích slov ABZ*, 2005)

pedagogika – věda o výchově, metodách vzdělávání a vyučování (*Slovní cizích slov ABZ*, 2005)

Spojením obou výrazů pak vznikne přibližně toto: *Sociální pedagogika je věda týkající se lidské společnosti se snahou o zlepšení a řešení společenských problémů.*

Slovník cizích slov má pro celé toto sousloví následující vysvětlení:

sociální pedagogika – hraniční humanitní vědní disciplína mezi pedagogikou a sociologií a jedna z pomáhajících profesí (*Slovní cizích slov ABZ*, 2005)

Takto lze stručně zobecnit, co to vlastně sociální pedagogika je. Ovšem do této krátké a kouzelné formulky se vejde spousta skrytého obsahu. Samotný název této vědní disciplíny informuje o tom, že její *záběr* je vskutku široký. Společnost sama o sobě je totiž natolik strukturovaná a diferencovaná, že je velmi těžké ji stručně popsat. Existuje mnoho různých dělení. Namátkou lze zmínit dělení dle věkové struktury, které je často zaznamenáváno v podobě věkového stromu. Další dělba společnosti je možná dle pohlaví, sociálního postavení či statusu, dosaženého vzdělání, pracovní aktivity, barvy vlasů, somatotypu, barvy očí. A tak lze pokračovat ještě opravdu hodně dlouho. Každý je originál a ani jednovaječná dvojčata nejsou nikdy zcela totožná.

Autora práce zajímá společnost především z hlediska různých jevů. Jeden z podoborů sociální pedagogiky se nazývá sociální patologie. Pod ni opět spadá nepřeborné množství společensky nežádoucích jevů, které naši společnost provází. Tradiční kriminalitu doprovází alkoholismus, závislost na drogách či nikotinu, bezdomovectví. Společensky nežádoucí je ale například i sexuální promiskuita, hazard, šikana. Tedy leckdy skrytí škůdci, kteří dokáží napáchat nedozírné škody nejen na jednotlivcích, nýbrž na celé společnosti.

Důležitou součástí sociální pedagogiky, ač leckdy striktně oddělovanou jako samostatná disciplína, je i sociální práce. Tedy de facto aplikovaná sociální pedagogika. Je uplatňována v azylových domech, hospicích, nízkoprahových zařízeních a dalších organizacích, jež pomáhají potřebným.

Je třeba také zmínit spolupráci s ostatními vědami. Opět bychom se mohli bavit o nepřeborném množství hraničních či příbuzných disciplín, s nimiž sociální pedagogika

funguje v menší či větší symbióze. Jak již název napovídá, výrazný vliv zde sehrává samotná pedagogika, tedy věda o vzdělávání. Slovo sociální, tedy v českém jazyce jinak také společenský, souvisí s vědou nazvanou sociologie, která se společností jako takovou zabývá. Její původ je ukryt ve *vědě věd*, tedy filosofii. Velký vliv má na sociální pedagogiku psychologie, konkrétně nejvíce její podobor sociální psychologie. Nemálo se na ní projevil postupný vývoj a chod dějin, svou roli zde sehrává historie. Lidská společnost je tvořena lidmi, respektive člověkem jako samostatným druhem. Jeho vývoji se věnuje antropologie. Zapomínat nelze ani na etiku jakožto aplikovanou filosofii či právo, která udává legislativní rámec procesům. Jistě se ale najde řada dalších věd, s nimiž má sociální pedagogika do jisté míry společné průsečíky zájmu.

2.2 Výchova jako centrální fenomén při včleňování člověka do společnosti

Problematikou výchovy se zabývali lidé v dávné minulosti. Už v antice si byli vědomi její důležitosti. Pokud by chtěl autor zajít do určitého pomyslného extrému, bezesporu by mohl tvrdit, že výchova je základem moderního politického a společenského zřízení. Protože jedině uvědomělý člověk, do nějž jsou demokratické hodnoty vštěpovány od útlého věku, se může s těmito hodnotami ztotožnit, zvnitřnit je a považovat za sobě vlastní a hodnotné. A díky tomu se podle nich také hodlá chovat.

Stejně jako je tomu u mnoha jiných společenských problémů, jimiž se zabývají humanitní vědy, ani v případě výchovy doposud neznáme správnou odpověď na to, jaký způsob je ten správný. A i tady platí, že případný *vynálezce* toho jediného správného způsobu by patrně okamžitě dostal Nobelovu cenu. Lze však předpokládat, že správná odpověď v tomto případě není pouze jediná. Je to dáno hned několika faktory, především ale značnou odlišností jednotlivců. V případě motivace na někoho platí spíše ta kladná, někdo potřebuje vidět dopředu to negativní, tedy to, k čemu až by se mohl propracovat. Stejně je to u výchovy. Osobnost člověka ovlivňuje velké množství různých faktorů. Výraznou roli hraje temperament, klíčové jsou ale i podmínky pro socializaci a výchovu. A tak někdo v dospělosti ocení výchovu podle metody *cukru a biče*, jiný naopak v životě na dítě nevztáhne ruku a stále dokola vysvětluje.

Jak potom tyto metody porovnat? Těžko. Neexistuje totiž kodifikovaný *ideál*, který chce společnost z dítěte vychovat. Respektive existuje, ale pouze v hlavách každého jednotlivce. A stejně tak, jako se liší partnerské, pracovní a další preference, liší se i pohled na tuto problematiku. Pro někoho je ideální vychovat nezávislé dítě, jež touží v osmnácti, po čerstvém dovršení dospělosti, opustit rodné hnízdo. Někdo chce vysoce vzdělaného odborníka, který vystuduje dvě vysoké školy. Někomu stačí *průměrné* a soběstačné dítě. A někomu to je bohužel úplně jedno.

Pokud by tedy někdo v této práci hledal odpověď na to, jak správně dítě vychovat, asi bude zklamaný, odpověď se zde nedozví. Autorův cíl je směřovat a vychovávat člověka k příkladnému sociálnímu uvědomění, ke společenské odpovědnosti, ale také k nezávislosti, soběstačnosti a především k tvorbě vlastního názoru. Ten se totiž v dnešní mnohdy až *stádovité* době vyvažuje zlatem.

Jedním z hlavních výstupů této práce má být srovnání výchovných metod, doporučení té jedné *lepší*, která povede k výše uvedeným cílům. Bude to ta, která bude akceptovatelná pro sociální pedagogiku jako obor, respektive pro absolventy, potažmo budoucí pracovníky v sociální oblasti a sféře. Podrobněji se výchově věnuje kapitola 4, která přinese praktický výzkum a ozřejmí současnou realitu na vybraném vzorku české společnosti.

2.3 Výchova a její aplikace prostřednictvím sportu

Tak trochu skrytým pozadím této práce je sport. Přestože není hlavním tématem, není uveden v názvu práce a ani ta nejdůležitější část, výzkum, se mu na první pohled nevěnuje, hraje zde významnou roli. Možností aplikací výchovy je bezpočet. Působení prostřednictvím sportu, které je osobně velmi blízké autorovi práce, má svá specifika. S ohledem na individuální rozmanitost dětí, a to nejen věkovou, nýbrž i mentální, psychickou či fyzickou, je velmi těžké vymyslet jeden univerzální nástroj, který by platil na všechny. Tak jako má někdo rád červenou barvu a jiný preferuje modrou, tak se liší způsoby, jakými byl kdo vychováván. Někomu je blízká motivace pozitivní, někdo potřebuje výhrůžky. Sport je v tomhle ohledu specifický.

Pokud je zmiňován sport jako celek, bez dělby na kolektivní a individuální, lze dospět ke zjištění, že vlivem mnoha faktorů působí pozitivně na lidskou mysl, na lidské chování,

a tak ho lze používat jako výchovnou metodu. To vše je však nutně podmíněno tím, že musí daného jedince bavit. „Výchova sportem“ u někoho, kdo má k pohybovým aktivitám bytostný odpor, těžko přinese kýžený efekt. V opačném případě to však funguje dokonale.

Jak tedy konkrétně souvisí výchova se sportem? Pohyb obecně lidské tělo potřebuje, a to ať už z důvodu možné atrofie svalů, tak proto, že se při něm vylučují endorfiny, hormony štěstí. Ty činí člověka spokojeným, klidnějším, tím pádem snáze vychovatelným. V době mediální není složité najít určitou sportovní ikonu, kterou si malý sportovec přijme za svůj vzor a ke které začne vzhlížet. V případě, že si najde kladnou osobnost, snaží se sám chovat příkladně jako jeho velký vzor. Tím se však může stát, a často opravdu stává (!!!), i pedagog či trenér. Tehdy je jeho role dvojnásob obtížná. Případné zklamání nadějí malého sportovce může mít v budoucnu fatální důsledky na jeho vývoj. Pokud však trenér přijme svou roli odpovědně a jde svým svěřencům příkladem, pak i oni k němu vzhlíží. V ten moment není vůbec složité do dětí, které doslova *hltají* svůj vzor, vštípit pozitivní morální hodnoty.

Sport nutí nejen děti k sebedisciplíně. Sportovec, jenž miluje svou aktivitu, pro ni obětuje prakticky vše. Mnohdy ji nadřazuje i zdánlivě důležitějším aktivitám, jakými může být například studium či zaměstnání. Sport považuje za způsob úniku a seberealizace. Je nucen překonávat útrapy spojené s náročným tréninkem, s případnými úvodními nezdary při závodech či zápasech. Je veden k dodržování režimu. Musí chodit včas na srazy, musí být řádně ustrojen. Odmala, a specifické jsou v tomto ohledu především bojové sporty, které na první pohled laika svádí k pomyšlení na jejich zneužití, je veden k velkému respektování soupeře a úctě k dalším osobám, ať už jde o rozhodčí, přítomné publikum či obyčejné lidi, se kterými se denně setkává na ulici. Hodnoty fair play bývají nadřazeny výsledkům. To vše se pozitivním způsobem projevuje na chování, jednání a vlastně i samotné výchově mladého jedince. To, co je jiným vštěpováno ve škole či v rodině *uměle* různými poučkami a leckdy i výhrůžkami, to je pro sportovce naprosto přirozené a automatické. I v tom se pak liší následné chování. Kdo má tyto hodnoty uloženy hluboko v sobě a přijal je za vlastní, jedná podle nich tak, jako by je sám vymyslel. Komu byly pouze násilím vnuceny, ten s nimi zachází podle potřeby. Mnohdy právě v negativním slova smyslu. Proti tomu stojí sportovní myšlenka v opozici. Už coubertainovské heslo *Není důležité vyhrát, ale zúčastnit se* budiž jasným důkazem.

2.4 Komparace sociální pedagogiky a výchovy

Vzájemné srovnání sociální pedagogiky a výchovy je jedním z klíčových témat této bakalářské práce. Na první pohled rozdílné pojmy s sebou totiž v tomto případě úzce souvisí. Pokud mají univerzity opouštět vzdělání a vysoce kvalifikovaní budoucí sociální pedagogové, je nezbytně nutné je seznámit s komplexním obsahem této profese a zasvětit je do všech klíčových témat. Tím možná nejdůležitějším je právě výchova.

Sociální pedagog primárně řeší sociální problémy, potažmo se jim snaží předcházet. Velké množství z nich je způsobeno sociálně patologickými jevy. K nim se ovšem daná osoba nedostane jen tak bez příčiny. Jedinec, který pochází z úplné rodiny, má milujícího partnera a práci, která ho baví, jen s velmi malou pravděpodobností zabředne do podobných problémů. Přesný opak však platí o člověku, který si v sobě uchovává komplexy z dětství či je jinak traumatizován, především vlastní rodinou, se kterou tráví nejvíce času a která má na jeho socializační a výchovný proces největší vliv.

Význam slova *výchova* je pro společnost nesmírný. Důkazem budiž i názvy školních předmětů na základní škole – hudební, tělesná či výtvarná výchova. To vše s cílem budovat v každém estetické a citové základy pro spokojený a úspěšný společenský život v budoucnu.

Vystudovaný sociální pedagog může své znalosti uplatnit na pozici volnočasového pedagoga, tedy na pozici, která vychovává děti k určitým hodnotám. Můžeme tvrdit, že tyto aktivity jsou vyšším stupněm povinných předmětů, konkrétně výchov, ve škole. Pak už nezáleží na tom, jestli děti vzdělává v oblasti grafické a estetické (výtvarný kroužek), tělovýchovné (sportovní kroužek) či hudební. Důležité je, že v nich probouzí určité vyšší hodnoty. V tuto chvíli se oba pojmy dostávají do komplementárního vztahu. Jeden bez druhého by totiž nemohl fungovat.

3 Etika versus filosofie v systému pedagogických věd

Pokud by chtěl autor rozebrat tuto kapitolu do těch největších podrobností, pak by nejspíš překročil maximální limit na jakoukoli vědeckou práci. Především filosofie je totiž z historického pohledu tak obsáhlá, že by ani celoživotní práce jednoho člověka nemohla detailně popsat vše, co historicky řešila. Byl sepsaný nespočet spisů, komentářů, esejí, ale i děl zbrusu nových, která polemizovala s autory předešlými, či jim naopak přitakávala. Jedno je ale jisté. Původním cílem filosofů bylo donutit lidi myslet, nespolehat jen na mýty či lidské povídačky. Tenhle cíl se podařilo splnit dokonale, i když zdaleka ne každá doba mu nahrávala. Názorové proudy vznikají stále. Lidstvo filosofovat nepřestalo. S ohledem na etiku. Někdy však i bez ní.

3.1 Etika a kultura ve spojení s multikulturalitou

Šíře tohoto tématu je nezměrná. Na první dvě části této kapitoly lze nahlížet z mnoha různých pohledů. Jak etika, tak výchova totiž odděleně ovlivňují lidský život, respektive lidské bytí. V konečném důsledku spolu ale úzce souvisí. Bez výchovy by lidé neměli vštěpované hodnoty. Bez hodnot by nebyla ctnost. Bez ctnosti by se nedalo hovořit o etickém chování. Tím se pomyslný kruh uzavírá.

Do této kapitoly však patří i několik podkapitol, které tvoří prvky s výše jmenovanými slovy spojené. Velmi důležitým tématem, kterému se tato kapitola věnuje, je kultura. Spojuje etiku, výchovu, ale i v pozdější kapitole rozebíranou filosofii. S kulturou úzce souvisí aktuální problematika multikulturality, která hýbe současným světem. V našich končinách se potýkáme především s problematikou romské otázky. Uprchlíci z Blízkého východu se nás však zdaleka netýkají tolik, jako například sousedních Němců.

Etika

Pokud by se autor chtěl striktně držet historického vývoje, pak by bylo nutné kapitolu názvem *Filosofie* přesunout před etiku. Jenže s ohledem na zaměření této práce a úzkou spojitost s výchovou a kulturou se autor rozhodl etiku v rámci pořadí upřednostnit.

Spoustu lidí si pod pojmem *etika* vlastně ani nic nedokáže představit. Často lze slyšet ve sdělovacích prostředcích spojení jako *etický kodex* či *etické chování*, etiku jako svébytnou vědeckou disciplínu ale nikdo neřeší. Při té nejjednodušší definici by se dalo tvrdit, že se jedná o *praktickou filosofii*. Teoretizování vědy věd má najednou praktický přesah a pro mnoho lidí se najednou stává přitažlivějším a celkově bližším. Tato práce je směřována hodně k výchově a obecně pomáhajícím profesím, na něž studium sociální pedagogiky primárně připravuje.

Z etymologického hlediska je patrné, že pojem etika má svůj původ v řeckém ethos, což v češtině znamená zvyk, mrav, obyčej, popřípadě i zvláštnost. (Jankovský, 2003, s. 21)

Z původu slova lze odvodit, jaké bude zaměření etiky. Věnuje se zvykům či mravům v lidském chování. Její původ se dá dohledat už v antickém Řecku, konkrétně například v Etice Nikomachově od Aristotela. Za etické bylo považováno vše ctnostné a vznešené, tedy to, co se slučovalo s myšlenkou *kalokagathia* – krásné a dobré totiž dle antických Řeků patřilo dohromady. Ideálem krásy byl Diskobolos, ideál duchovní pak zajišťovalo vznešené, chcete-li etické chování, o něž se zasazovali právě mnozí filosofové.

K etice patří bezesporu také pojmy *mravnost* a *svědomí*. Přestože především první zmíněný výraz zní v dnešní době trochu archaicky, o *nemravných činech* lidé slyší dnes a denně. S mravností je pochopitelně úzce spjatá i *morálka*. Aby nebylo spojitostí málo, s morálkou se úzce pojí právo. Jak zní známá poučka, *právo je minimem morálky*. Rozdíl mezi oběma je především v tom, že zatímco právo lze v právním státě vymáhat, jelikož je kodifikované v systému dělby moci a dohlíží na něj soudní moc, morálka je prakticky nevymahatelná. Nemorální čin lze společensky odsoudit, daným jedincem pohrdat, nic víc ale obvykle nezmůžeme.

Nemorální činy by však uvědomělého a správně socializovaného člověka měly dohnat v podobě vlastního svědomí. Nejednou se stalo, že tíže svědomí dovedla pachatele trestného činu k přiznání a sebeudání na policii. Mnohdy právě vlastní vnitřní soužení je horší jak každý možný uložený trest v právním státě současnosti. *V psychologii je svědomí v obecné rovině vnímáno jako internalizace norem člověkem, což znamená, že se jedinec musí s normami identifikovat. (Jankovský, 2003, s. 33)*

Z výše uvedených informací je zřejmé, že by člověk v právním státě měl dospět do eticky chovající se a smýšlející bytosti. K tomu, aby tomu tak mohlo být, je zapotřebí vštěpování správných návyků a správné socializace. Největší podíl na ní má výchova.

Kultura

Hned v úvodu této podkapitoly je třeba vysvětlit, co že to kultura vlastně je. Definic lze jistě najít mnoho. Ať už na internetu, v odborné literatuře či při konverzaci s odborníky. Ve zkratce lze napsat, že jde o soubor hodnot, tradic a zvyků jednotlivých národů či etnik. Řadit sem můžeme náboženství, literaturu, socializační procesy a vzdělávání příslušníků, respektive nositelů kultury, dále také určité vzorce chování, které jsou v lidech utvářeny a vštěpovány. Za kulturní lze označit vše, co člověka nějakým způsobem obohacuje či rozšiřuje jeho obzory. Ať už po fyzické, tak po psychické či mentální stránce.

Kulturní program je odjakživa nosným prvkem lidské zábavy. De facto se stará o společenské vyžití. Právě proto žila v dobách minulých každá vesnice svými pravidelnými akcemi, které se každoročně opakovaly a jako tradice se předávaly z generace na generaci. Masopusty, zábavy, plesy, to vše patřilo k tradičnímu koloritu míst s větší koncentrací lidí. V současné době obce ustupují od množství nákladných akcí, které se konaly. S postupující sekularizací ztrácí původní akce, spojené s náboženstvím v dané lokalitě, svůj prvotní význam. V mnoha případech skončily úplně. Zábava se přesouvá do měst. Ta se také stávají atraktivními pro mladé lidi, kteří se chtějí bavit, což jim město obvykle umožňuje. Krom množství letních festivalů nabízí široké spektrum restaurací, barů, diskoték či klubů. Abychom ale nehovořili pouze o místech, kde lze konzumovat alkohol, ve městech najdete kina, divadla, alternativní scény. Stejně tak všemožná sportoviště. Od fotbalových přes zimní stadiony, sportovní haly, workoutová hřiště apod.

V současnosti je kultura podporována i politicky. Krom samostatného Ministerstva kultury České republiky, které bylo zřízeno tzv. kompetenčním zákonem č. 2/1969 Sb., vznikají kulturní fondy, případně jsou udělovány speciální tituly. Tím patrně nejznámějším je titul udělovaný Evropskou unií s názvem Evropské hlavní město kultury. V naší zemi se tímto titulem mohla pyšnit dvě města. V roce 2000 to byla Praha, v roce 2015 pak Plzeň. Hlavním cílem této akce je propagace daného města a podnět k maximalizaci úsilí v rámci snahy o kulturní vyžití. Města budují nová divadla, rekonstruují staré scény, zvou do města speciální divadelní spolky či pořádají akce pod otevřeným nebem.

Multikulturalita

Velice aktuální problematikou a možná trochu třaskavým tématem současnosti je multikulturalita. Dle slovníku cizích slov lze vysvětlit jako snahu o vzájemné kulturní obohacení během interakce a komunikace různých sociokulturních a menšinových skupin (*Slovník cizích slov ABZ*, 2015). Proč toto téma vzbuzuje tolik emocí? V současnosti především zásluhou médií, která televizi sledující lid doslova *bombardují* zprávami o hromadném exodu uprchlíků ze Sýrie, Afgánistánu a Pákistánu, ale i dalších zemí Blízkého východu. Přestože se naši republika tito lidé povětšinou vyhýbají, téma *uprchlické krize* je jedním z nejčastějších.

Důvodů, proč Češi odmítají pomoc uprchlíkům, je hned několik. V první řadě argumentují tím, že mají své problémy, které nejsou vyřešeny, proto nemohou řešit problémy za druhé. Dále jsou v Čechách silně zakořeněny zrady minulosti. Ať už bitva na Bílé hoře, respektive následující popravy, Mnichovská dohoda a známé *o nás bez nás* nebo vpád vojsk Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968. Každý, kdo se nějak odlišuje, je automaticky považován za narušitele. Obrovský podíl na možná až nenávisti vůči kultuře, která do Evropy přichází, způsobují humanitární organizace, Evropská unie a její nevyřešený imigrační systém, především v rámci Schengenského prostoru, a především média, která o všem informují.

Humanitární a neziskové organizace, v České republice především nadace Generace 21, která importovala do areálu Okrouhlík u Jihlavy 41 Iráčanů (*ČTK*, 2016), špatně odhadly možné chování uprchlíků, kteří z České republiky odcestovali do Německa. Program byl později pozastaven vládou České republiky. Tato kauza otevřela vášnivou debatu o tom, zda lidem z této oblasti pomáhat tímto způsobem, financovat pomoc přímo v místě problémů, anebo nepomáhat vůbec.

Víra v Evropskou unii postupně velice klesá. Způsobuje to mimo jiné právě nevyřešená imigrační politika a snadná prostupnost schengenské hranice. Jen do Německa dorazilo v roce 2015 přes milion uprchlíků (Havlická, 2015). Rozporuplným tématem, na němž se nemohou shodnout ani jednotliví zástupci Evropské unie, jsou uprchlické kvóty. Zatímco západ a sever Evropy, který přijal uprchlíků nejvíce, volá po jejich zavedení a přerozdělení lidí do jiných států, především postkomunistické země odmítají na kvóty přistoupit. Patovou situaci politici řeší už déle než rok.

Zvláštní kapitolou jsou i média. *Hlídací psi demokracie*, jak se jim jinak přezdívá, by měli v rámci seriózního tisku nestranně a objektivně informovat o dění v tuzemsku i ve světě. Velké vášně vyvolalo především zamlčování informací o napadení německých dívek a žen o Silvestru 2015. (ČTK, 2016)

Multikulturalita v České republice

Jak již bylo zmíněno, České republiky se uprchlická problematika týká v současnosti jen minimálně. Historicky byl mnohem větší problém v soužití Čechů s Romy, respektive jejich začleňování do společnosti. Opět je ale třeba vidět tuto problematiku v několika rovinách. V první řadě je nutné poznamenat, že původní čeští Romové ve valné většině nepřežili druhou světovou válku. Romové, jinak také zvaní *cikáni*, byli transportováni především do koncentračního tábora Lety na Písecku. Odtud byli deportováni do vyhlazovacího tábora v Osvětimi, kde většina zahynula v plynových komorách. Tábor v Letech je další z pomyslných kostlivců ve skříni českých politiků. Léty řešená kauza, kdy na místě tehdejšího koncentračního tábora stojí vepřín, zatím nemá své rozuzlení. Na důstojný památník obětí se tak stále čeká (ČTK, 2016).

Současní Romové byli do České republiky přestěhováni z východního Slovenska v rámci tehdejšího Československa. Zabrali především opuštěné pohraničí, odkud byli v rámci poválečného odsunu vyhnáni sudetští Němci. Největší koncentrace cikánů je v tuto chvíli v severních Čechách, především ve Šluknovském výběžku. A dále na Ostravsku. Romská problematika je velkým tématem mnoha politiků, zvláště v zasažených lokalitách, kde je koncentrace této populace vyšší. Někteří politici na celostátní úrovni se v rámci populismu a své kampaně snaží přesvědčit většinové obyvatelstvo, že tento *problém* vyřeší snadno. To však není možné.

Romové jsou specifickým etnikem. Od řadového obyvatelstva se odlišují na první pohled barvou pleti, která je tmavší. Ve vztahu k nim je třeba respektovat odlišnosti, které jsou dané kulturně, historicky i výchovou. *Ve vztahu k romskému žákovi je důležité vyzdvihnout otázky prožívání a výkonu. Zachovat mezi těmito hodnotami rovnováhu. To je důležité i pro edukaci romských dětí, které jsou často handicapovány historicky, sociálně, ale i kulturně.* (Balvín, 2012, s. 16)

Právě multikulturalita a soužití s Romy je jednou z hlavních výzev pro většinové české obyvatelstvo v 21. století. Problematický přístup k této komunitě totiž vychází už ze školních lavic. *Psychologie a její jednotlivé disciplíny jsou významné zejména z důvodu zvýšené citovosti, emocionality romských žáků. Velmi důležitá je motivace romských žáků k učení.* (Balvín, 2012, s. 17)

Docent Balvín se dále vyjadřuje k obecné formulaci multikulturality, respektive více kulturních systémů, které mají vzájemně kooperovat. *Kulturní systémy existují vedle sebe, ale také se navzájem prostupují, ovlivňují v závislosti na historickém vývoji a dalším množství determinant, které člověk může, ale také nemusí zcela poznat. Člověk realizuje svůj život prostřednictvím řešení společenských situací v mikro- i makro- souvislostech, jako jednotu malé i velké historie. Proto může ovlivňovat nejenom vztah ke kultuře, ve které vyrůstal, ale může ovlivňovat také vztah ke kulturám jiných etnik, národu a posléze i celého světa.*“ (Balvín, 2012, s. 22)

K problematice multikulturality je třeba poznamenat, že ačkoli každý je povinen dodržovat zákony a zákonitosti země, ve které pobývá, postmoderní a vyspělé společnosti se vyznačují respektem k udržování tradic, hodnot a kultury obecně jednotlivých etnik či národů. Docent Balvín ve své knize Pedagogika, andragogika a multikulturalita píše: *Uchování a rozvoj vlastních, svébytných kultur je legitimním právem na autonomii kultur a jejich projevu v činnosti těch, kterým jsou jednotlivé kultury vlastní. Každá kultura má svoje přirozené hranice. Avšak některé kulturní systémy brání jejich překročení jak zvenku, tak také zevnitř. Brání tajemství svých kulturních vazeb a vztahu před nevídanými návštěvníky a vetřelci. Stejně tak se snaží, aby tajemství jejich kulturních vztahů nepronikla napovrch a zůstala uchována pro příslušníky té které kultury.* (Balvín, 2012, s. 60)

3.2 Filosofie

Věda věd. Nejvyšší věda celého systému. Ale také *pavěda* či *nejzbytečnější věda v historii*. S těmito a mnoha dalšími pozitivními, ale i negativními přívlastky se lidé setkávají, pokud se baví o nejstarší vědě lidské historie. Žádná jiná patrně nevytváří tolik protichůdných názorů. A žádná jiná asi neumožňuje tolik správných odpovědí.

Filosofie s odkazem na současnost

O velikosti a důležitosti této vědy dodnes přesvědčuje několik pozůstatků dob dávno minulých. Tak předně – filosofie je stále vyučována na univerzitách, ba dokonce vznikají filosofické fakulty, které nabízí řadu prestižních a žádaných oborů. Minimálně základy filosofie si projde většina středoškoláků. Absolventům doktorského studia na univerzitách je udělován titul Ph.D., tedy *philosophiae doctor*, doktor filosofie.

K její důležitosti se odkazujeme i při výuce valné většiny humanitních oborů, které z ní vychází. Přesto stále vyvolává rozporuplné reakce. Je to proto, že ji učitelé v naší zemi neumí správně učit? Je to odlišným pohledem na věc každého jedince? Anebo je skutečně tak zbytečná, jak především studenti exaktních věd tvrdí? Správnou odpověď na tuto otázku se asi nikdo nikdy nedozví. A možná právě to je, oč ve filosofii jde. Lidé se zamýšlí, uvažují, kriticky hodnotí. Především si ale utváří vlastní názor. Tím se dostávají na pomyslný začátek. Právě to byl jeden z důvodů, proč v antickém Řecku filosofie vznikla.

Filosofie a její minulost

Prvotními impulzy pro vznik filosofie byla touha lidí ve starověku logicky vysvětlit některé jevy, pro které vysvětlení doposud nebylo. Před filosofií existovaly prakticky jen mýty.

A s nimi se vždy pojila různá náboženství.

Mýtus je velká pasivní fantazie - fantazie, která o sobě neví, že je fantazií, a která odpovídá jistým hlubokým afektivním potřebám člověka. Mýtus je celou svou povahou praktický. Naproti tomu náboženství je něco takového, co vyžaduje osobního aktu víry, to je něco aktivně námi vykonávaného. A platónské náboženství je první náboženství ryze morální. (Patočka, 2007, s. 122)

Za úplně první byli považováni filosofové, kteří se snažili vysvětlit původ světa. Nejprve ho spojovali s živly – ohněm, vodou, vzduchem a apeironem (neurčitá a neomezená látka). Následoval **Pythágorův** matematický prazákon. A pak další filosofové, kteří se snažili z filosofie udělat nástroj k pochopení světa. Důkazem budiž **Zenónovy** aporie či **Héракleitova** dialektika.

Velmi důležitá byla i **Démokritova** nadčasová teorie atomů, která tvrdila, že jsou atomy nejmenšími částicemi, z nichž se skládá svět. Mohli bychom jmenovat řadu další autorů, zvláště v antickém období. Tato práce se ale nemá primárně věnovat podrobným dějinám filosofie, proto se můžeme přesunout ke třem nejvýznamnějším antickým filosofům.

Sókrates, Platón a Aristotelés – velikáni starověku

Prvním velikánem byl **Sókrates**. Nedochovalo se jeho dílo, o jeho velikost však svědčí to, kolik budoucích autorů právě na něj navazuje a z něj vychází. Nejdůležitějším spisem je Obrana Sókratova, kterou sepsal Platón.

Pokud by autor celou tuto bakalářskou práci věnoval **Platónovi**, možná by její rozsah nestačil ani na úvod jeho díla. Tisíce jeho následovníků se snažily podrobně rozpracovat jeho dílo. Autor se u tohoto velikána a možná největšího filosofa všech dob zastavuje především proto, že chce zmínit jeho nejvýznamnější počiny, především *mýtus o jeskyni*.

Velmi významně se zasloužil o pokračování antické filosofie tím, že založil školu s názvem **Akademia**, kterou zrušil až císař Justinián. Důležitá je také jeho nauka o idejích, přičemž tou hlavní je idea dobra. Věnoval se i problematice státu. Jedním z klíčových témat jeho práce bylo **podobenství o jeskyni**. *My filosofujeme v jeskyni, a filosofie, kterou se snažíme formulovat v impetu z jeskyně, je sama součástí té jeskyně, a to znamená také, že samo východisko tohoto filosofování je tam, v té jeskyni. A chceme-li porozumět, nebo chceme-li filosofování samo vzít v jeho šíři a jeho významu, nemůžeme jinak nežli respektovat fakt, že filosofie vychází z určité situace a že pak ovšem může a musí jít k té situaci zase zpátky.* (Patočka, 2007, s. 46)

Výkladů a vysvětlení této teorie existuje velké množství. Zjednodušeně řečeno lze tvrdit, že ti, kdož jsou v jeskyni a hledí směrem dovnitř, kde se skrz oheň odráží jejich stíny, žijí v iluzi, že přesně tak vypadá realita. Vůbec jim nedochází, že vidí zkreslený obraz skutečnosti, pro

který ale musí otočit hlavu, vyjít ven a teprve pak spatří, jak vypadá reálný svět. Většina lidí však tuto skutečnost nikdy nespatří, ba dokonce ani nechce spatřit. V přeneseném významu toto vše platí i v současné době. Pro člověka je cestou k otevřeným životním obzorům především vzdělání a získání širokého rozhledu, z něhož si může utvořit svůj světonázor.

Na Platóna navazoval **Aristoteles**. Jeden z největších vědců historie se zabýval **metafyzikou**, tedy tím *za fyzikou*. Důležitým počinem bylo i položení základu pro logiku, z níž vychází prakticky všechny exaktní vědy současnosti. I zde se dá pokračovat dlouho a dlouho, neboť i Aristotélovo dílo je rozsáhlé. Vzhledem k omezenému prostoru a jinému zaměření práce se však autor spokojí s faktem, že i na Aristotéla navazovala řada antických filosofů. Jejich konec nastal s postupným úpadkem Řecka, respektive zesílením vlivu Říma, který se po několika významných historických milnících stal křesťanským.

Filosofie historie relativně nedávné

Nyní se autor cíleně přesouvá o několik století dopředu. Přeskakuje období křesťanství, které původní filosofii obrátilo k Bohu. Přeskakuje období reformace, které se snažilo napravovat církevní křivdy, ale i období osvícenství řešícího státopornost, respektive návrat k logice a dokazování místo stanovování dogmat.

Zastavuje se až u **Immanuela Kanta**, dalšího velikána filosofické historie, ze kterého vycházeli jiní autoři. Jeho uvažování o transcendentálnosti posunulo hranice filosofie o další kus dopředu. Jméno tohoto Němce je však spojováno především s **kategorickým imperativem**. Tato myšlenka se stala nosným konstruktem Kantova učení. *Jednej jen podle té maximy, od níž můžeš zároveň chtít, aby se stala obecným zákonem. A dále: Dvě věci naplňují mysl vždy novým a rostoucím obdivem a úctou, čím častěji se jimi zabývá: hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně.*

Po Kantovi přichází období filosofie z přelomu 19. a 20. století, v níž se hráli významnou roli iracionalisté, ale také podivíni, jakým byl například **Friedrich Nietzsche** přezdívaný *filosof s kladivem*. Své místo pod sluncem si vydobyli také **marxisté**, jejichž učení bylo později zneužito v Sovětském svazu a ve spojení s učením Vladimíra Iljiče Lenina se stalo zločineckou ideologií. Autor se přesouvá do 20. století k **fenomenologii**.

Co znamená fenomén? Od toho bychom mohli vyjít. Běžný překlad je "zjev". Co si představujeme běžně pod slovem zjev? Že něco tady nejen je, nýbrž že se také ukazuje. Ne každá věc se také ukazuje. Věci na jedné straně v sobě jsou a jsou, čím jsou, a na druhé straně se ukazují. Vypadá to, jako by běželo o problém poznání a jako by se naše úvaha dotýkala speciální filosofické disciplíny, které se dává jméno teorie poznání. Ale věci se ukazují i tam, kde není účelem přímo poznávání. (Patočka, 2001, s. 22)

Nejvýznamnějším představitelem byl Edmund Husserl. Snažil se problém uchopit *zřením podstaty*, tedy tím, pokud ji nechám *zjevit se*. Pro naši zemi je tento filosof významný i z toho důvodu, že se narodil v Prostějově. A také proto, že z něj později vycházel možná největší filosof českých dějin – **Jan Patočka**.

Tím byly v rychlosti zrekapitulovány dějiny filosofie. Jak je zřejmé, měnily se stejně jako dějiny lidstva, s nimiž byly v těsném kontaktu. Tím nejdůležitějším, co měla tato kapitola přinést, je uvědomění si skutečnosti, jak **klíčovou roli filosofie v dějinách hrála**. Zhruba od osmnáctého století se z ní začaly *odštěpovat* další vědy, jakými byla například psychologie, sociologie, ekonomie a mnohé další, jež se v dnešní době dokonce vyučují jako zcela samostatné obory na univerzitách.

3.3 Komparace etiky a filosofie ve vztahu k výchově v oblasti sociální pedagogiky

V předchozích částech této kapitoly byly rozebrány významy některých jejích klíčových pojmů. Nyní se autor pokusí jednotlivá slova spojit do celku, který nás přivede k hlavní části této práce – k praktickému výzkumu.

Již bylo provedeno pomyslné spojení etiky s filosofií, respektive výchovy se sociální pedagogikou. Tyto čtyři samostatné oddíly utváří v ideálním případě harmonický celek, který vede k žádoucímu vývoji jedince a tak trochu upozadňuje sociální pedagogiku v její nápravné činnosti, přičemž zvyrazňuje spíše její činnost preventivní.

Nyní trocha imaginace. Pedagogicky vzdělaný dospělý člověk se stane rodičem dítěte. To se narodí do úplné rodiny, kterou tvoří harmonický vztah obou partnerů a zdravý sourozenec. Toto dítě dochází do mateřské školy, v níž neexistuje šikana, děti se mají rády navzájem

a pomáhají si. Hodné dítě dělá radost svým rodičům, které ho pozitivně motivují k další snaze ve vzdělávání. Později nastoupí do základní školy, kde ho laskavá paní učitelka nechá vyjádřit svůj názor, ač zatím nevyzrálý. Dítě doma není bito, má řadu hodných kamarádů a v pubertálním věku pozná podobný protějšek. Ten je mu věrný a upřímně ho miluje. Z lásky těchto dvou později vznikne další jedinec. A ideální cyklus se startuje nanovo.

Pochopitelně jde o utopickou představu, protože ani ten nejharmoničtější vztah dvou lidí se neobejde bez občasných hádek. Stejně jako ne vždy bude člověk vycházet se všemi, zvláště v mateřské či základní škole. Jako utopická se jeví i první a zároveň poslední věčná láska. Přesto pokud se podaří dítěti být součástí podobného příběhu aspoň ze dvou třetin, je předpokladem, že bude v životě šťastné.

Jak se jednotlivé části v tomto příběhu uplatňují? Sociálněpedagogický proces utvořil zdravého dospělého jedince, který je zralý po mentální i fyzické stránce. Je přínosem pro společnost a hodlá své geny dále rozšiřovat. Z filosofického hlediska jde o vzdělanou osobu, která se hodlá dále sebevzdělávat v průběhu celého života. Jedná eticky, v souladu s právem a morálkou. Respektuje společenská pravidla a hodlá k nim vést i svého potomka. Ten je vychováván láskyplně, avšak tak, aby z něj vyrostl uvědomělý člověk a občan. Nebylo třeba využívat žádné represe, a to ani v případě výchovy v rodině.

Historie lidstva měnila své primární úkoly. Lidé žijící v pravěku chtěli především přežít. Později, když zjistili, jak výhodný pro ně bude domácí chov zvířat, tedy jejich domestikace, mohli soustředit své úsilí i na jiné než jen pudové cíle, v tomto případě přežití. Antický ideál těla a duše kalokagathia se de facto uchoval dodnes. Již více než dva tisíce let tak lidé touží po tom dospět k pomyslné dokonalosti. Tou je i zmiňovaný případ z této kapitoly. Přestože je zdánlivě nedosažitelná, její magická přitažlivost neustále vede obyvatele této planety ke snaze o její dosažení. Stále tak budeme usilovat o co nejhezčí a největší domy, o co nejvýkonnější auta, anebo prostě jen o ideálního a věrného partnera. S vírou, že někdo takový na světě opravdu existuje.

Spojení sociální pedagogiky, výchovy, filosofie a etiky by vlastně mohlo fungovat ideálně. Stačí jen sebeuvědomění každého z nás. Takže vlastně *strašně málo*.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 Výzkum a sociálně pedagogická analýza výchovy v České republice

Praktická část této práce, výzkum, byla zaměřena na výchovu a motivační prvky v české společnosti. Jedním z cílů tohoto výzkumu mělo být srovnání výchovy dětí a mládeže před revolučním rokem 1989 a po něm. S ohledem na neustále a velmi rychle se měnící poměry ve společnosti chtěl autor potvrdit předpokládanou skutečnost, že s postupnou orientací naší země západním směrem, k níž došlo až po pádu komunistického režimu, dochází i ke změně výchovných metod, které se lišily stejně jako vládnoucí režimy na Východě i Západě.

Výzkum probíhal v průběhu měsíce ledna 2017. Dotazované osoby se rekrutovaly především z řad trenérů a rodičů florbalistů klubu FBŠ Jihlava, tedy zástupců menšího a ryze českého města. Druhou významnou dotazovanou část tvořili zaměstnanci pražské pobočky Všeobecné zdravotní pojišťovny, kteří představovali reprezentaci metropole, velkého a zároveň výrazně proevropského města, které je na srovnatelné úrovni z hlediska HDP či podpory turismu jako ty největší západní evropské metropole.

K výzkumu byla zvolena kvantitativní metoda, konkrétně dotazníkové šetření formou elektronického dotazníku. Pro tuto variantu se autor rozhodl z několika důvodů. Vzhledem k požadovanému spektru respondentů a jejich vzdálenosti šlo o nejrychlejší možnost distribuce otázek. Dále je touto cestou zaručena absolutní anonymita respondentů, která byla jednou z významných podmínek při zpracovávání tohoto výzkumu. Anonymita totiž zaručuje, že se dotazovaní lidé nebudou podvědomě cítit *tlačeni* do určitých odpovědí, které společnost či autor práce očekávají. Zároveň se takto podstatně zvyšuje ochota respondentů na otázky odpovědět. Elektronická forma je pohodlná jak pro respondenta, tak pro autora výzkumu, který má ihned k dispozici jednotlivá data.

Příprava dotazníku probíhala dne 2. 1. 2017. Jeho distribuce a vyplňování pak trvala necelý týden. Poslední respondent odpovídal dne 6. 1. 2017, čímž uzavřel požadovaný zkoumaný soubor. Ten byl stanoven na číslo 104. Vyhodnocení dat probíhalo v termínu 9. – 11. 1., kdy byly podrobně analyzovány jednotlivé výsledky.

4.1 Použité metody výzkumu

Zvolená explorační metoda – dotazník, poskytla respondentům nenucený návod k tomu, jak postupovat. Cíleně byly voleny uzavřené otázky, které na sebe logicky navazovaly. V dotazníku se objevilo dohromady 13 otázek, z nichž 12 bylo povinných pro všechny, a jednu volili pouze ti, kterých se daná problematika týkala. Otázky byly rozděleny do dvou základních kategorií.

Úvodní skupinu tvořily otázky statistické a rozřazovací. Zjišťovaly věkovou skupinu respondentů (s ohledem na zmiňovaný rok 1989), dále nejvyšší dosažené vzdělání a pohlaví.

Od čtvrté otázky se pak dotazník zaměřoval na konkrétní zkoumanou problematiku. Jejím cílem bylo zjištění, jaký způsob výchovy a motivace lidé používali a používají.

4.2 Stanovení hypotéz

H_{10} – S alespoň částečnou správností vlastní výchovy od rodičů se ztotožňuje stejný počet dotazovaných jako těch, kteří s ní alespoň trochu nesouhlasí.

H_{1a} – S alespoň částečnou správností vlastní výchovy od rodičů se neztotožňuje stejný počet dotazovaných jako těch, kteří s ní alespoň trochu nesouhlasí.

H_{20} – Množství komplexů způsobených výchovou je stejné jako množství komplexů, které nejsou způsobeny nevhodnou výchovou.

H_{2a} – Množství komplexů způsobených výchovou není stejné jako množství komplexů, které nejsou způsobeny nevhodnou výchovou.

H_{30} – Pozitivní motivace je preferována ve stejné míře jako negativní motivace.

H_{3a} – Pozitivní motivace není preferována ve stejné míře jako negativní motivace.

H₄₀ – Institut úřední osoby schvaluje stejný počet osob, jaký ho rozporuje.

H_{4a} – Institut úřední osoby neschvaluje stejný počet osob, jaký ho rozporuje.

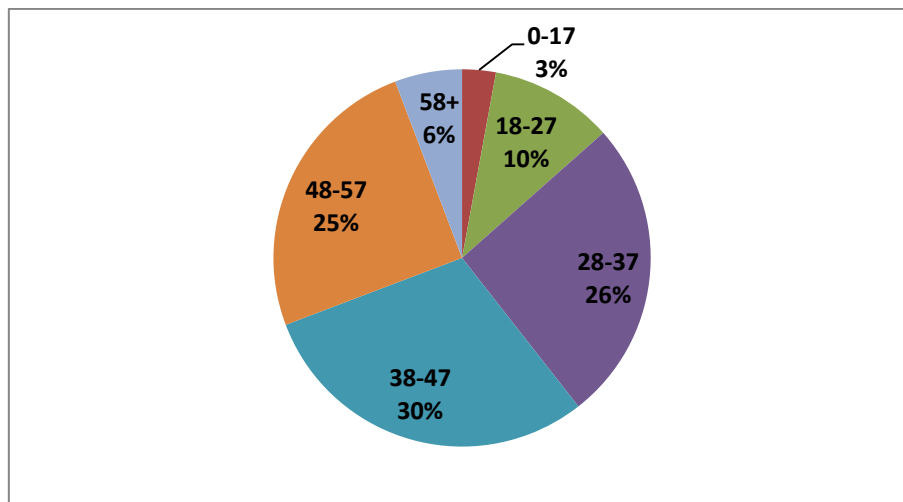
H₅₀ – Znovuzavedení fyzických trestů ve školách podporuje stejné množství respondentů jako těch, kteří s ním ani trochu nesouhlasí.

H_{5a} – Znovuzavedení fyzických trestů ve školách nepodporuje stejné množství respondentů jako těch, kteří s ním ani trochu nesouhlasí.

4.3 Výzkumný vzorek

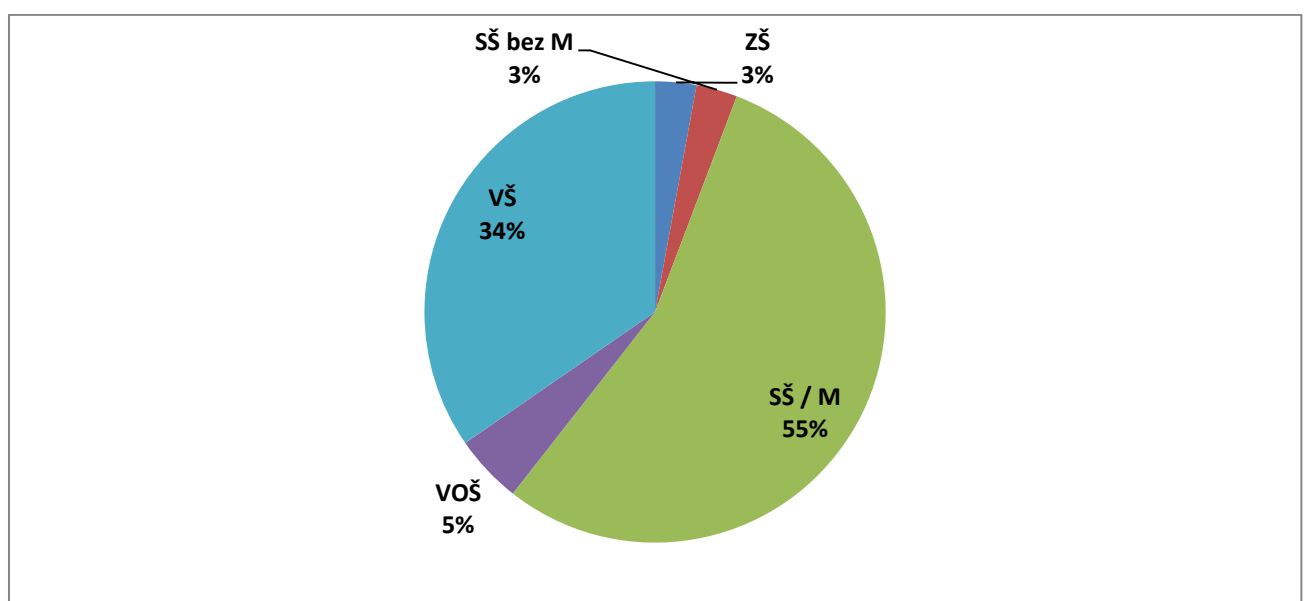
Pro výběr vzorku byl zvolen záměrný kvótní výběr. Důvody pro tuto volbu jsou uvedeny v úvodu kapitoly 4. Z celkového počtu 104 respondentů, kteří byli vybráni jako odpovídající a dostatečně velký vzorek v poměru k počtu všech obyvatel České republiky (více než 10 milionů obyvatel), bylo 28 mužů a 76 žen, což z procentuálního hlediska činí 26,9 % oproti 73,1 %. Tato skutečnost vyplývá ze zaměstnanecké skladby VZP, regionální pobočky Praha a trenérského kolektivu FBŠ Jihlava, kde jsou v obou případech v převaze ženy. Další navýšení nepoměru pak zcela jistě souvisí i s přirozenou ochotou a chutí *komunikovat*, což dokazují reakce některých dotazovaných rodičů malých florbalistů. I tady totiž ženy jasně vedou.

Dotazníkového průzkumu se účastnilo celé široké společenské spektrum z věkového hlediska, což opět jen zvyšuje aplikovatelnost odpovědí na celou českou společnost. V případě, že by byla dotazována jen určitá věková skupina, nedaly by se výsledky paušalizovat a zobecňovat jako v tomto případě.

Graf 1: Jaký je váš věk?

Zdroj: Petr Jindra, <https://my.surveio.com/B9X7A2A5O3L0B6J9A8G6/data/index>

S ohledem na Gaussovu křivku, kterou lze mj. aplikovat na rozdělení společnosti dle inteligence, dochází k drobné nerovnováze mezi jejím tvrzením a výsledky této práce. Vyšší počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel však lze vysvětlit moderním trendem snahy o zvýšení populačního vzdělání a vznikem přílišného množství vysokých škol. Proto se mohou uvedená čísla mírně lišit. Rozhodně však odpovídá počet středoškolsky vzdělaných lidí, kteří tvoří standardně nejvyšší číslo a společenský průměr, respektive základ.

Graf 2: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Zdroj: Petr Jindra, <https://my.surveio.com/B9X7A2A5O3L0B6J9A8G6/data/index>

4.4 Vyhodnocení získaných dat

Primárním cílem této práce bylo zjištění, jak probíhá výchova v běžných českých rodinách. Další zkoumaná problematika se zaměřovala na motivaci. To vše pak doplněno o otázky s nápadem na možné zlepšení aktuální situace, kdy si zvláště množství pedagogů na základních školách stěžuje na zcela nevhodné chování dětí, které si prý dovolí mnohem více než v minulosti.

Výchova a názory na ni

Na otázku o preferenci typu výchovy mohli respondenti odpovědět třemi způsoby. Velmi potěšitelný a řekněme i společensky pokrokový fakt je, že ani jeden ze 104 dotázaných nezaškrtl variantu fyzického trestání ve stylu *škoda rány, která padne vedle*. **88,5 %** dotázaných uvedlo, že **preferuje výchovu s občasným fyzickým trestem**, kterým je myšleno plácnutí přes zadek. Zbýlých 11,5 % dotázaných pak uvedlo, že zastává striktní zákaz fyzického trestání, respektive výchovy.

K výchově směřovala i další otázka dotazníku, která se zaměřovala na způsob, jakým byli vychováváni sami respondenti. Zde přiznali čtyři lidé, že byli v dětství vychováváni tvrdě, a to včetně hrubých fyzických trestů. **86,5 % zažilo výchovu**, která je, zdá se, typická pro českou společnost, a to sice **s občasným plácnutím**. Pouze 9,6 %, tedy konkrétně 10 lidí ze 104 uvedlo, že také oni byli vychováváni striktně bez fyzického násilí. Tedy tak, jak je to zcela běžné v zemích západní a severní Evropy.

Jako velice zajímavé se jeví také výsledky zpětného hodnocení vlastní výchovy. Pouze jediný respondent uvedl, že ho rodiče vychovávali absolutně špatně. Deset dalších se s výchovou rodičů plně neztotožnilo, ale snažili se na ní najít pozitiva. **Plných 48,1 % tvrdí, že s drobnými výhradami byli vychovávaní správně. A dokonce 41,3 % absolutně schvaluje výchovu, jako praktikovali jejich rodiče.** Z toho lze usuzovat, že snaha zákonodárců o absolutní postavení i drobných fyzických trestů mimo zákon by pravděpodobně zůstala pouze na papíře, protože by naše společnost, v níž je styl výchovy s občasným fyzickým trestem tradiční a hluboce zakořeněný, tento předpis v soukromí nerespektovala.

Logicky pak tuto problematiku musela doplnit otázka na to, zda respondenti vychovávají své děti stejně nebo podobně, jako to činili jejich rodiče. 29 uvedlo, že vlastní děti nemá. Zbytek pak víceméně potvrdil tvrzení uvedené výše, byť s překvapivě trošku menším rozdílem. 43,3 % odpovědělo, že se styl jejich výchovy shoduje s výchovou, kterou zažili sami od svých rodičů. Zbýlých **28,8 % pak aplikuje zcela odlišné metody.**

Stanovené hypotézy:

H_{10} – S alespoň částečnou správností vlastní výchovy od rodičů se ztotožňuje stejný počet dotazovaných jako těch, kteří s ní alespoň trochu nesouhlasí.

H_{1a} – S alespoň částečnou správností vlastní výchovy od rodičů se neztotožňuje stejný počet dotazovaných jako těch, kteří s ní alespoň trochu nesouhlasí.

Na otázku *Považujete zpětně výchovné a motivační metody vašich rodičů za adekvátní?* respondenti odpovídali: 43 ano, byly naprosto v pořádku, 50 ano, ovšem s výhradami, 10 ne, avšak určitá pozitiva lze najít, 1 ne, moji rodiče mě vychovávali špatně

Očekávané hodnoty: ano a s výhradami 52 ne a částečně ne 52

Pozorované hodnoty: ano a s výhradami 93 ne a částečně ne 11

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

Pozitivní:

$$93 - 52 = 41 \rightarrow 41^2 = 1681 \rightarrow 1681 : 52 = 32,327$$

Negativní:

$$11 - 52 = -41 \rightarrow (-41)^2 = 1681 \rightarrow 1681 : 52 = 32,327$$

Součet:

$$32,327 + 32,327 = \mathbf{64,654} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{64,654 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.

Komplexy z dětství ve spojení s výchovou

Samostatnou podkapitolu si jistě zaslouží velmi citlivé téma, o kterém společnost nerada mluví, ačkoli na něj odborníci z řad psychologů často upozorňují. Mnozí dospělí lidé **podceňují při výchově vlastních dětí fakt, jak moc tato pomyslná kapitola lidského života ovlivňuje celý jeho budoucí průběh.** Nakolik se se dětství podepisuje na psychickém zdraví každého jedince v dospělosti, to přenechme specialistům na tuto problematiku, kteří to zkoumají. Faktorů, které to ovlivňují, je mnoho, jedním z nejvýraznějších je například temperament. Flegmatik si logicky *brát* všechno méně než melancholik. Autor se zaměřuje na čistě laický pohled, který se týká každého bez výjimky. Jistě se nenajde nikdo, kdo by neměl jedinou špatnou vzpomínku na něco z minulosti. A ta vzpomínka ho pak často *užír* v průběhu celého života.

Tato práce není psychologickou sondou, neboť jen samotné komplexy z dětství by nejspíš zabraly celý její obsah. **Autora zajímaly komplexy ve spojitosti s výchovou.** Cílem nebylo zjištění informací, o jaké konkrétní problémy se jedná, spíš šlo o to, zda si lidé tuto skutečnost spojují právě s nevhodnou výchovou vlastních rodičů. Zvláště v případě dívek totiž mnohdy stačí jedna vyřčená a v nadsázce myšlená *drobnost*, která pak může doposud zdravé děvče nadosmrti poznamenat. Totéž je pochopitelně možné i u chlapců, tam ovšem bývá míra tolerance o poznání vyšší, což je dané méně emotivním založením povahy mužů.

Aby vůbec bylo možné zjišťovat, zda komplexy s výchovou souvisí, či nikoli, bylo třeba zjistit, zda někteří z respondentů jakýmikoli komplexy trpí. Vcelku potěšující je fakt, že prakticky **60 % odpovědělo, že žádné podobné obtíže nemá.** V řeči konkrétních čísel se bavíme o čísle 52. To však na druhou stranu znamená, že plných 42 z dotazovaných 104 lidí nějaké komplexy má. A 40 % populace je vskutku dost. Této problematice se týká také další část výzkumu.

Stanovené hypotézy:

H_{20} – Množství komplexů způsobených výchovou je stejné jako množství komplexů, které nejsou způsobeny nevhodnou výchovou.

H_{2a} – Množství komplexů způsobených výchovou není stejné jako množství komplexů, které nejsou způsobeny nevhodnou výchovou.

Na otázku *Myslíte si, že jsou vaše (aspoň některé) komplexy způsobené nevhodnou výchovou či nesprávnou motivací od rodičů?* respondenti odpovídali: 33 ano, 35 ne

Očekávané hodnoty: ano 34 ne 34

Pozorované hodnoty: ano 33 ne 35

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

Ano:

$$33 - 34 = -1 \quad \rightarrow \quad (-1)^2 = 1 \quad \rightarrow \quad 1 : 34 = 0,029$$

Ne:

$$35 - 34 = 1 \quad \rightarrow \quad 1^2 = 1 \quad \rightarrow \quad 1 : 34 = 0,029$$

Součet:

$$0,029 + 0,029 = \mathbf{0,058} \quad \rightarrow \quad \text{stupeň volnosti } 1 \quad \rightarrow \quad \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{0,058 < 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % nelze vyvrátit nulovou hypotézu, přijímáme ji.

Motivace – Máme raději cukr, nebo bič?

Pokud tento výzkum autora samotného v něčem velmi překvapil, pak to byla právě volba motivace. Osobní zkušenosti z minula, přestože zatím spíše s lidmi dětského věku, hovořily jasně ve prospěch negativní motivace. Jako by snad měla potvrdit české *švejkovství* a lenost, se kterou na nás některé germánské národy nahlíží.

Na naprostou většinu lidí funguje buď jeden, nebo druhý motivační stimul. Někteří potřebují k tomu, aby se snažili, případně aby ještě přidali nad rámec standardu, **pozitivní motivaci**, kterou může být například slíbená vyšší mzda při výrazném přeplnění stanovených norem v zaměstnání.

Jiné zase donutí ke zvýšené aktivitě spíše hrozba represí, čili **negativní motivace**. Zde si můžeme ve srovnání s výše uvedeným příkladem představit hrozbu snížení mzdy v okamžiku, kdy se nepodaří splnit stanovené normy.

Výsledky tohoto výzkumu v této problematice hovoří jasně. Plných **90 %** respondentů odpovědělo, že mají radši **pozitivní motivaci**. A pouze 10 % ze všech preferuje motivaci negativní. I toto je tedy další významný posun v uvažování českého národa, který se v tomto jednoznačně přibližuje západní společnosti, která je uváděna v médiích či na politické scéně jako náš pomyslný vzor, ke kterému chceme spět.

Výzkumné výsledky autor dokázal i početně díky testu dobré shody chí kvadrát.

Stanovené hypotézy:

H_{3_0} – Pozitivní motivace je preferována ve stejné míře jako negativní motivace.

H_{3_a} – Pozitivní motivace není preferována ve stejné míře jako negativní motivace.

Na otázku *Jaký typ motivace preferujete?* respondenti odpovídali: 94 pozitivní, 10 negativní

Očekávané hodnoty: pozitivní 52 negativní 52

Pozorované hodnoty: pozitivní 94 negativní 10

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

Pozitivní:

$$94 - 52 = 42 \rightarrow 42^2 = 1764 \rightarrow 1764 : 52 = 33,923$$

Negativní:

$$10 - 52 = -42 \rightarrow (-42)^2 = 1764 \rightarrow 1764 : 52 = 33,923$$

Součet:

$$33,923 + 33,923 = \mathbf{67,846} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{67,846 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.

Řešení současné kázeňské situace ve školách

Aby měla tato práce opravdu praktický přesah, je třeba také navrhnout řešení ke zlepšení situace. Tato podkapitola se zabývá třemi posledními otázkami, na které odpovídali vybraní lidé. Autora zajímal názor na návrhy, které proběhly v minulosti v médiích.

V současné době se zprávy i díky internetu šíří světem rychlostí blesku. Nikdo pak nemůže názory pedagogů o tom, jak se zhoršuje školní kázeň, zpochybňovat. Důkazem budiž případ z pražské střední průmyslové školy na Třebešíně, kde žáci doslova utýrali učitelku, která se později zhroutila a zemřela. (Mertin, 2016)

Někteří mohou namítnout, že jde o výjimečný případ, skutečnost je ale taková, že se opravdu vztahy učitelů a žáků mění. Stejně tak ubývá respektu ke kantorskému řemeslu, jako tomu bylo v minulosti, kdy byl učitel po starostovi prakticky druhou nejuznávanější osobou obce.

Z úst odborníků proto padl návrh, že by měli mít učitelé status **úřední osoby**, který je české společnosti známý spíše jako status **veřejného činitele**, jak se jmenoval v minulosti. O co konkrétně by se jednalo? Učitel by požíval stejné ochrany, jakou mají například policisté ve výkonu své služby, případné napadení by tak bylo podle zákona přísněji posuzováno u soudu. Jaký je názor respondentů na možnost udělení tohoto statusu učitelům?

59,6 %, tedy konkrétně 62 dotazovaných uvedlo, že by podle nich zavedení tohoto statusu **mohlo pomoci ke zlepšení kázně** ve školských zařízeních. 40,4 % pak v tomto správné řešení nevidí. Tento problém je bezesporu složitější a samotné zavedení tohoto institutu by ho nevyřešilo. Musela by ho zároveň doprovázet společenská osvěta. Neméně podstatná by v konečném důsledku byla také odvaha učitelů případné napadení nahlásit. Totéž platí o soudcích, kteří by spory rozhodovali. Rovněž z jejich strany by muselo dojít k udělování exemplárních trestů. Když se do toho všeho přidá skutečnost, že do 15 let nejsou lidé trestně odpovědní, dá se říct, že situaci na základních školách by toto nejspíš nijak zásadně nepomohlo.

Není to však jen toto moderní a probírané téma, které hýbe společností. Přestože je nyní krajně nepravděpodobné, že by k tomuto kroku mohlo dojít a že by ho současný parlament mohl schválit, s ohledem na společenské klima autor zjišťoval, zda si respondenti myslí, jestli by znovuzavedení fyzických trestů do školy (rána přes prsty rákoskou, klečení na hrachu apod.) pomohlo k lepší kázi.

Stanovené hypotézy:

H_0 – Institut úřední osoby schvaluje stejný počet osob, jaký ho rozporuje.

H_a – Institut úřední osoby neschvaluje stejný počet osob, jaký ho rozporuje.

Na otázku *Pomohlo by ke zlepšení školní kázně, aby získali učitelé status úřední osoby, dříve veřejného činitele jako mají např. policisté (ze zákona by jim byla poskytnuta určitá ochrana proti napadení)?* respondenti odpovídali: 62 ano, 42 ne

Očekávané hodnoty: ano 52 ne 52

Pozorované hodnoty: ano 62 ne 42

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

Ano:

$$62 - 52 = 10 \rightarrow 10^2 = 100 \rightarrow 100 : 52 = 1,923$$

Ne:

$$42 - 52 = 10 \rightarrow (-10)^2 = 100 \rightarrow 100 : 52 = 1,923$$

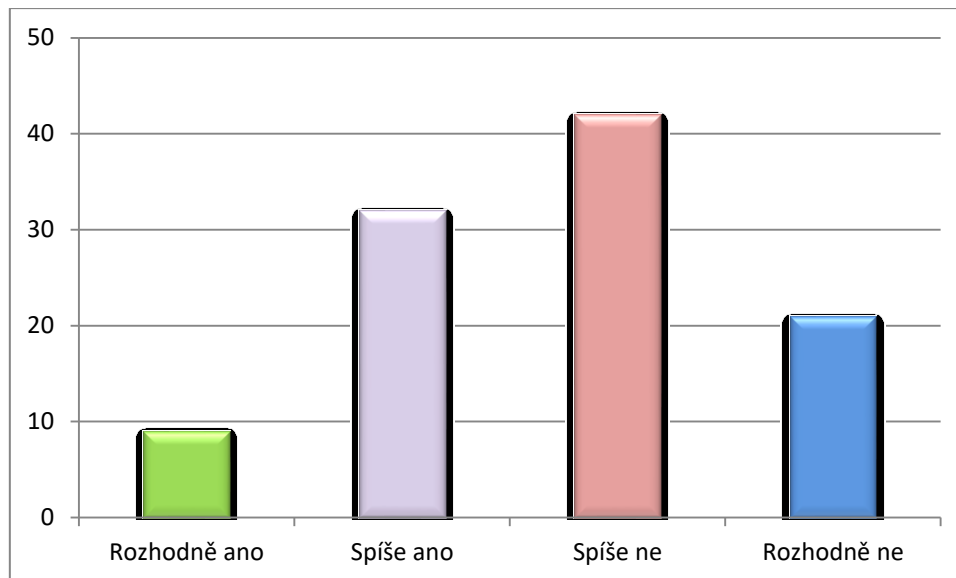
Součet:

$$1,923 + 1,923 = \mathbf{3,846} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{3,846 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.

Graf 3: Pomohlo by znovuzavedení fyzických trestů do škol ke zvýšení autority učitele a zlepšení kázně ve školách?

Zdroj: Petr Jindra, <https://my.surveio.com/B9X7A2A5O3L0B6J9A8G6/data/index>

Také v tomto případě lze vysledovat zlepšující se trend. **41** ze všech **respondentů** si myslí, že znovuzavedení fyzických trestů **by přineslo kýžený efekt**. Oproti tomu 63 zbylých tvrdí, že spíše nebo vůbec ne. I toto tak dokazuje postupný přerod společnosti, která začíná ve větší míře uznávat také novější a alternativnější výchovy metody než jen ty tradiční.

Poslední otázka se osobně týkala i dotazovaných osob. Ty by totiž dle výše uváděných odpovědí mohly rázem stát pachateli trestného činu, pokud by opravdu došlo ke schválení absolutního zákazu fyzických trestů. Na otázku, zda je správné absolutní postavení fyzických trestů mimo zákon, bylo možné odpovědět trojím způsobem. Buď **ano, a to absolutně**, což by znamenalo, že i drobným domácím plácnutím přes zadek by se dotyčný dopouštěl trestného činu. Nebo **ano, ovšem jen ve škole**, což by ospravedlňovalo výše uvedené odpovědi zčásti. Třetí variantou pak bylo **ne**. Absolutní zákaz fyzických trestů by požadovalo 10,6 % respondentů. Zákaz ve škole 21,2 %. A **více než 68 % by z fyzických trestů** (a to byť jen mírných) **trestný čin nedělalo**.

Stanovené hypotézy:

H_{5_0} – Znovuzavedení fyzických trestů ve školách podporuje stejné množství respondentů jako těch, kteří s ním ani trochu nesouhlasí.

H_{5_a} – Znovuzavedení fyzických trestů ve školách nepodporuje stejné množství respondentů jako těch, kteří s ním ani trochu nesouhlasí.

Na otázku *Myslíte si, že by znovuzavedení fyzických trestů ve školách zlepšilo kázeň dětí ve školách a opět zvedlo autoritu učitelů?* respondenti odpovídali: 9 rozhodně ano, 32 spíše ano, 42 spíše ne, 21 rozhodně ne

Očekávané hodnoty: ano a spíše ano 52 spíše ne a ne 52

Pozorované hodnoty: ano a spíše ano 41 spíše ne a ne 63

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

Pozitivní:

$$41 - 52 = -11 \rightarrow (-11)^2 = 121 \rightarrow 121 : 52 = 2,327$$

Negativní:

$$63 - 52 = 11 \rightarrow (-11)^2 = 121 \rightarrow 121 : 52 = 2,327$$

Součet:

$$2,327 + 2,327 = \mathbf{4,654} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{4,654 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**

4.5 Souhrn a doporučení

Ačkoli ve společnosti kolují teorie o tom, jak se v této době vše mění k horšímu, tento výzkum potvrdil, že tomu tak není. Společenské klima sice není nastavené zcela optimálně, tato práce ovšem potvrzuje, že je česká společnost na dobré cestě se v dohledné době minimálně přiblížit západnímu světu.

Stále sice částečně zaostává v uvažování nad alternativními a nefyzickými výchovnými metodami, na druhou stranu už ale prakticky upouští od tvrdých trestů, jaké aplikoval například proslulý učitel Igor Hnízdo, což Česko oproti dobám minulým posouvá o velký kus kupředu.

Velkým kladem bylo zjištění, že prakticky devět desetin populace preferuje pozitivní motivaci, což jednoznačně dokládá správný směr uvažování.

Ze zjištěných odpovědí lze usuzovat, že názor na výchovnou problematiku v určitých ohledech zdaleka není jednotný. To potvrzuje fakt, že těžko lze zvolit jedinou správnou výchovnou metodu. Přesto je celosvětovým trendem ustupovat od užívání všech druhů fyzického násilí, což je v několika zemích dokonce kodifikováno v zákoně. Postupná společenská osvěta ve školách či médiích by měla vést k upouštění od takovéto výchovy a přechodu na humánnější styl.

Dále lze doporučit schválení institutu úřední osoby pro pedagogy, kteří by tak byli zákonem chráněni, což by zvláště na středních školách mělo zvýšit respekt k nim a snížit míru tolerance násilí ve verbální či fyzické podobě.

Tím nejdůležitějším ale bude, aby každý jednotlivec začal s *děláním lepšího člověka* u sebe. Pokud se totiž bude každý z nás chovat příkladně a stejně tak bude působit na své vlastní děti, pro ty bude toto chování zcela přirozené a v budoucnu k němu povedou i své děti. Co znamená v tomto případě slovo *normálně*? Chovat se v souladu se zákony a etickými normami společnosti. K tomu by totiž lidstvo mělo spět, stejně jako k tomu dospěla tato bakalářská práce.

Diskuse

Aby měl tento výzkum vypovídající vědeckou hodnotu, je třeba jej konfrontovat s odbornou literaturou. Autor se odkazuje na slova **Zdeňka Kratochvíla** v knize **Výchova, zřejmost, vědomí** (Kratochvíl, 1995, s. 48), která říká: *O tom, že cílem výchovy je zdatnost, ctnost a dobro, celkem není pochyb. Vypadá to, jako kdyby veškeré problémy výchovy souvisely spíše s tím, jak těchto cílů dosáhnout. Filosofie výchovy – má-li být filosofii – však musí před takovými metodickými problémy dát přednost původnímu tázání po smyslu. V evropské kulturní tradici je výsostný smysl zdatnosti, ctnosti a dobra hluboce zakotven. (...)*

V konfrontaci s tímto textem lze tvrdit, že na výchovu lze nahlížet z několika různých pohledů. Autor této bakalářské práce se zaměřil především na pohled, který Zdeněk Kratochvíl označuje za *metodický*. V této práci lze nalézt taktéž pohledy filosofické, kterým se věnuje především teoretická část, primárně byl ale výzkum zaměřen na metodiku výchovy, čili snahu o budoucí *dosazení zdatnosti, ctnosti a dobra*.

Vzhledem k měnícím se požadavkům na *dobrého a ctnostného člověka* se v průběhu času měnily i výchovné způsoby. **Spartané** v antice shazovali fyzicky slabé jedince ihned po narození ze skály, případně z nich činili heilóty, čili otroky, čímž je zařadili do té nejnižší možné skupiny pro život. Fyzično převažovalo nad duševnem. **Středověk** směřoval k tomu, aby zbožný lid podle hesla *ora et labora* (modlí se a pracuj) žil podle Desatera božích přikázání a odpíral si veškeré pozemské slasti. Období po druhé světové válce, především pak **komunistická vláda**, vyžadovalo poslušnost a oddanost komunistické straně. Politicky korektní chování znamenalo snazší život a větší možnosti. Současná **demokratická doba**, jež jde *rukou v ruce* s **kapitalismem**, lidem zaručuje určité svobody, i ta má však své ideály, kterými jsou vzdělaní lidé, kteří hospodaří s kapitálem – vytváří ho, inkasují patřičný podíl a ten později investují. To vše za určitých pravidel a v ideálním případě s ohledem na morální hodnoty. Dle výše uvedených slov tak lze konstatovat, že současným dobrým člověkem, tedy cílem směřování naší výchovy, je vzdělaný a charakterní jedinec, který se podílí na rozvoji kapitalistické společnosti svým podílem umu a dovedností, který aplikuje v pracovním procesu. To vše podle zákona a nejlepšího vědomí a svědomí. Společnost se mu odvděčuje pokrokem, tolerancí a množstvím svobod, jejichž hranice zabezpečuje státní aparát.

Za ideální jsou považovány západní vzory s letitou demokratickou zkušeností, které vychovávají své občany k toleranci, respektu, pracovitosti a národnímu uvědomění.

ZÁVĚR

V době mobilní, jak lze současnou historickou epochu nazvat, se vše děje mnohem rychleji než dříve. Tak jako lidstvo doposud dělilo historii po tisíciletích či později staletích, která ohraničovala určité mezníky – například vynález ohně, domestikace zvířat, antická filosofie, uzákonění křesťanství, období renesančních objevů, průmyslová revoluce, dvě světové války – nyní se naše historické dělení musí členit po desetiletích. Od doby širokého rozvoje počítačové techniky a elektroniky obecně je vše mnohem rychlejší a globálnější. Tomu musí být pochopitelně podřízena také výchova a její vývoj.

V České republice je za významný mezník považován revoluční rok 1989, který otevřel společnosti nové možnosti. Tato práce zjistila, že generace lidí, která byla v období před zmiňovaným letopočtem vychovávána tradičním způsobem, v mnoha případech mění své zvyklosti. Tvrdé fyzické tresty jsou už naštěstí prakticky vymýceny, místo nich společnost preferuje alternativní trestání a odlišné způsoby výchovy. Dalším klíčovým zjištěním a splněním cíle bylo potvrzení převahy žádoucí pozitivní motivace, která naučí děti přemýšlet i v budoucnu odlišným způsobem, než jak uvažovaly generace předchozí. Možná právě tohle je důležitý krok k tomu, aby Česká republika dohnala dobové manko a nejen v oblasti ekonomiky dotáhla západní země, které považujeme za svůj vzor.

S ohledem na dosavadní společenskovoední vývoj lze očekávat podobné či možná ještě trochu rychlejší tempo i v budoucnu. Právě proto je nesmírně důležité měnit své dosavadní zvyky a rychleji se přizpůsobovat novým dobovým pořádkům. Na pracovním trhu je nyní nejžádanější *renesanční* člověk, který je v určité oblasti odborníkem, zároveň se je ale v případě potřeby schopen přeškolit na specialistu v jiném odvětví, případně dovzdělat v daném oboru. Pryč je doba rigidního pracovního trhu, do kterého člověk vstoupil na jedné pozici, kterou zastával v průběhu celého života. S tím vším souvisí nutnost úpravy a aktualizace vzdělávacího systému, který bude operativně reagovat na společenský vývoj.

Tato práce potvrdila, že současná česká společnost je otevřena novým poznatkům a nelpí na všech starých pořádcích, na které byla zvyklá. K tomu, aby je mohla přijmout a aplikovat, je však třeba nastavení ideálního společenského a politického klimatu. Na tom se podílí nejen politici, ale také zaměstnavatelé a především lidé jako takoví.

Protože jaké si to uděláme, takové to máme.

BIBLIOGRAFIE

Publikace

1. BALVÍN, Jaroslav. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita*. Praha: Hnutí R v nakl. Radix, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.
2. CRAIG, Edward. *Philosophy a very short introduction*. Abridged. Surrey, England: Naxos AudioBooks, 2005. ISBN 9789626343449.
3. CSÍKSZENTMIHÁLYI, Mihály. *Flow: o štěstí a smyslu života*. Přeložil Eva HAUSEROVÁ. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0918-8.
4. DOMINIQUE BODIN AND GAELLE SEMPÉ. *Ethics and sport in Europe*. Strasbourg: Council of Europe, 2011. ISBN 9789287170774.
5. FROMM, Erich. *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora, 2003. ISBN 80-7299-066-7.
6. HOGENOVÁ, Anna. *Jak pečujeme o svou duši?*. Vyd. 2., upr. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-395-5.
7. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
8. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.
9. KANT, Immanuel. *Kritika čistého rozumu*. Přeložil Jiří CHOTAŠ, přeložil Ivan CHVATÍK, přeložil Jaromír LOUŽIL. Praha: OIKOYMENH, 2001. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-7298-035-1.
10. KOCOUREK, J. *O čem je multikulturní výchova? Předmět zkoumání a cíle*. In: Šišková, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu. Multikulturní výchova v praxi*. Praha: Portál, 2008.
11. KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Výchova, zřejmost, vědomí*. Praha: Hermann a synové, 1995. ISBN X08589.
12. MOYA, Paula M. L. *Learning from experience: minority identities, multicultural struggles*. Berkeley: University of California Press, c2002. ISBN 0520230140.

13. PATOČKA, Jan. *Platón a Evropa*. Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-264-6.
14. STEINER, Rudolf. *Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy: Metodika vyučování a životní podmínky výchovy*. 2. vyd. Praha: Baltazar, 1993. ISBN 80-900307-9-3.
15. ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta a Václav HOŠEK, ed. *Zážitková pedagogika - zdroj inspirace v edukační praxi: kolektivní monografie*. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, spol. s r.o., 2015. ISBN 978-80-87723-17-3.
16. ŽANTOVSKÝ, Petr a Viktor BEZDÍČEK, ed. *Média a moc: sborník*. Praha: Votobia, 2000. ISBN 80-7220-085-2.

Internetové zdroje

1. 10 důvodů proč byste nechtěli žít ve staré Spartě. *Portál Antika* [online]. 2011 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://spqr.cz/content/10-duvodu-proc-byste-nechteli-zit-ve-stare-sparte->
2. Co je to fair play? *Rádio Junior* [online]. Praha: Rádio Junior, 2014 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/co-je-to-fair-play--1305804>
3. DUDA, Pavel. Čelist z Etiopie posouvá vznik rodu Homo do časů australopitéků. *Vesmír* [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://vesmir.cz/2015/03/04/celist-etiopie-posouva-vznik-rodu-homo-casu-australopiteku/>
4. DUŠOVÁ, Bohdana. *Pedagogika a didaktika* [online]. Ostrava, 2006 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://projekty.osu.cz/mentor/III-pedagogik-didaktika.pdf>
5. HAVLICKÁ, Kateřina. V Německu se registroval miliontý letošní uprchlík. Deportace se nedaří. *Idnes.cz* [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/do-nemecka-uz-oficialne-prisel-milion-uprchliku-f5h-zahranicni.aspx?c=A151208_183746_zahranicni_kha
6. Kantoři, malířka i učitelka ve školce. Do Česka přiletělo dalších 41 křesťanských uprchlíků z Iráků. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: ČTK, 2016 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/na-okrouhlik-u-jihlavy-prijela-dalsi-skupina-irackych-kresta/r~65589928d73511e59e52002590604f2e/?redirected=1475609094>

7. MALEČKOVÁ, Monika. *Emoční inteligence* [online]. 2009 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.softskills.wz.cz/html/emocni.html>
8. MERTIN, Václav. Psycholog o šikaně v Malešicích: Selhali všichni – žáci, rodiče, škola i učitelka. *Česká televize* [online]. 2016 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1697806-psycholog-o-sikane-v-malesicich-selhali-vsichni-zaci-rodice-skola-i-ucitelka>
9. První násilníci z Kolína před soudem: dva Maročané a Tunisán dostali podmínky. *Lidovky.cz* [online]. Praha: ČTK, 2016 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/prvni-nasilnici-z-kolina-pred-soudem-dva-marocane-a-tunisan-dostali-podminky-1sa-/zpravy-svet.aspx?c=A160224_182611_ln_zahranici_ele
10. *Slovník cizích slov ABZ* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>
11. SPOLEČENSKÁ ODPOVĚDNOST. *Škoda* [online]. Plzeň: Škoda transportation, 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.skoda.cz/cs/o-spolecnosti/spolecenska-odpovednost/>
12. ŠKODOVÁ, Markéta. Jsou média hlídacím psem demokracie? Vztah médií a politiky. *Média pod lupou* [online]. Praha, 2013 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.mediapodlupou.cz/lekce/jsou-media-hlidacim-psem-demokracie-vztah-medii-a-politiky>
13. ŠOPOR, Michal. Street workout - základní informace o tréninku s vlastní vahou. *Ronnie.cz* [online]. 2013 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://kulturistika.ronnie.cz/c-14319-street-workout-zakladni-informace-o-treninku-s-vlastni-vahou.html>
14. Vepřín v Letech na místě romského tábora zůstává, jednání s majiteli řešení nepřinesla. *Aktuálně.cz* [online]. Lety: ČTK, 2016 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/jihocesky/veprin-v-letech-na-miste-romskeho-tabora-zustane-jednani-s-m/r~20b95f96190711e68afb002590604f2e/>

SEZNAM GRAFŮ

1. Graf 1: Jaký je váš věk?
Strana 45
2. Graf 2: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
Strana 45
3. Graf 3: Pomohlo by znovuzavedení fyzických trestů do škol ke zvýšení autority učitele a zlepšení kázně ve školách?
Strana 55